

KŘESŤANSKÉ LISTY A HUSŮV LID

Časopis Národní Jednoty Československých Protestantů v Americe a Kanadě

Ročník LXVII (XXVI) Chicago, Illinois

Listopad-Prosinec (Nov.-Dec.) Čís. No. 10-12

Reentry of Second Class matter at the Post Office at Taylor, Texas. Acceptance for mailing at a special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 11, 1918

Lukáš Pražský:

V á n o č n í

Otče všemohoucí, předivný v své moci,
jenž jsi dal Syna nám,
aby v lásce byl znám,
poslal's na svět jeho,
budiž chvála z něho.

Ó divná milosti, proti nadálosti,
že ty, moha mstítí,
volil's odpustití.
Vzbuď srdečnou vděčnost,
dej toho účastnost!

Což's z dávna zaslíbil, časem jsi naplnil;
toho jsou žádali,
jenž prorokovali.
Dejž i nám žádati,
pravdy požívatí!

"Ó, nakloň nebes svých, sstup,
potěš plačlivých!"

Tak ti, kdož tě znali,
po tobě vzdychali.
Zplod' i v nás žádost ctnou
památku přítomnou!

Milostiv chť býti, ráčil's způsobiti
skrze svého Syna,
aby navrácena
byla spravedlivost!
Dejž nám již účastnost!

Chvála budiž tobě, Kriste, věčný Bože,
s Otcem, s Duchem svatým,
věčně požehnaným!
Přived' z té milosti
nás do své radosti!

(Zpěvník čsbr. církve ev.)

Jan Kučera:

Nejlepší měřítko práce a času

"Kdo by dal jednomu z těchto maličkých toliko číši vody studené k nápoji ve jménu učedníka, neztrať odplaty své." (Matouš 10:42).

"Sejete mnoho a shromáždíte málo, jíte, ale nebýváte nasyceni, pijete, ale neuhlašujete žízeň, obléčíte se, ale žádný nemůže se zahřít a ten, kdo sobě mzdu shromáždí, shromáždí ji do pytlíka dřavého." (Aggeus 1:6).

Číše studené vody stačí na věčnou odplatu. Při tom číši studené vody je každá sebe-menší služba, kterou člověk prokáže bratrovi z lásky. Komu tato služba z lásky dělá radost, ten proměňuje svůj život ve stálou radost, ten nejlépe hospodáří hřívnami a časem. Podmínka je, ve jménu učedníka, jako učedník, jako čistý, krásný člověk, jako svědek Kristův. Dovedu-li býti učedníkem Kristovým, dovedu-li v jeho duchu sloužit, dovedu-li čas proměňovat v číše studené vody pro žiznivého, žiji věčným životem, bez spěchu, bez nervosity, bez ztráty času, ne marně. V číši studené vody podávám bratrovi a celé obci svou duši, svědčím o Kristu, ztrácím šupiny s očí a vidím pravdu, dovedu rozlišovat pravdu od lži, důležité od zbytečného, přestávám být sohcem a stávám se příkladem nesobecké služby, odvádím nejlepší práci. Čistou, trvalou, ať dělám, co dělám. Z takové práce roste pokrok, radost i blahobyt. — Avšak nutnou podmínkou je konat tuto práci ve jménu učedníka! Jen čistý člověk dovede účinně, čistě a věčně sloužit, dovede stavět království Boží na ze-

KŘESTANSKE LISTY A HUSOV LID

Christian Journal and the People of Hus
Křest'anské Listy 1898 Husův Lid 1940

Vychází měsíčně. Vydává Národní Jednota
Československých Protestantů v USA
a Kanadě

Published monthly by the National Union of
Czechoslovak Protestants of America

Redaktor (Editor) J. P. Tatter
Green Mountain Falls, Colorado

Předplatné — Subscription \$2.00 per year.
Předplatné, milodary na časopis, jakož i pří-
spěvky Jednotě . . . k podpoře strádajících
uprchlíků, dětí a nemocných, zasílejte laska-
vě na adresu pokladníka Jednoty:

Mr. John Opie, 4800 South Hoyne Ave.
Chicago 9, Illinois

Return Address Adresa Administrace
4800 South Hoyne Ave., Chicago 9, Illinois

mi. A stavím-li království Boží, co víc si
mám přát, jaké větší uspokojení, jakou větší
odplatu? Na nečisté práci, sobecké, lživé
ztroskotává všechno úsilí státníků. Lživý člo-
věk nemůže nikdy stavět na skále. To platí
o všech agentech, propagátorech a dobyva-
telích politické moci. Mírou čistoty úmyslů,
pohnutek, je vítězství nad pokušením peněz,
kariéry a moci. Kdo slouží těmto zlým du-
chům, ten boří, i kdyby jinak jeho práce vy-
padala sebe slibněji a kdyby se dovolával
sebe více Krista. Mírou pravdy a pokroku
a radosti je služba, ne koruna, materiální ú-
spěch, ne sláva a teprve ne moc. Jen mravní
síla rostoucí z nezištné lásky je hodnota tr-
valá, věčná. Lež, ať sebe více spěchá,
bloudí.

Z REDAKCE

Je nesnadné psát poslední redakční úvahu.
Důvodů je mnoho. Hlavní však jest ten, že
je tolik věcí, o kterých bych se chtěl zmínit
a místa jest málo. Dvacetšest let spolupráce
a sedmnáct let redigování Husova Lidu
nashromáždilo se mnoho vzpomínek na jed-
notlivce i události, o kterých by stálo za
to něco napsat. Radu z těchto věcí však při-
pomínají jiní příspěvatelé do tohoto posled-
ního čísla a tak jich není třeba opakovat.
Doufám také, že po zániku Křest'anských
Listů a Husova Lidu někdo nám napíše hi-
storii i zhodnocení obou našich časopisů,
které vykonaly úctyhodné dílo ve prospěch
a mezi našim lidem jak v USA tak i v za-
hraničí (Husův Lid v pravdě putoval do
všech končin světa, protože byl v jedné době

zasílán do čtyřiceti zemí!) Není třeba připomínat, že nejlepší léta Husova Lidu byla během druhé světové války, kdy jsme byli sblížení nejen politickými událostmi, ale i touhou po větší duchovní jednotě. Cíl naší práce byl jasně formulován a propagován tehdejší vedením Jednoty i Husova Lidu.

Odchod některých vůdců Jednoty po válce do Československa, celková poválečná únava a komunistický převrat v Československu, zasáhly pracovní elán Jednoty. Nemožnost spolupráce s bratřími v Československu, nerozhodnost americké a spojenecké zahraniční politiky řešit radikálně komunistické násilí na satelitech, způsobily ztrátu zájmu v řadách mnohých našich bývalých podporovatelů. A ovšem i postupný úbytek starších čtenářů a předplatitelů přispěl nemálo k ukončení naší práce. Jistě jsou ještě i jiné důvody. Nezměnitelným faktem však zůstává skutečnost, že k vydávání československého časopisu v zahraničí jest potřebí více než jen přání, aby vycházel! Tisk stojí peníze a bez pravidelných předplatitelů a podporovatelů se daleko nedostanete. Dříve nebo později konec se přiblíží.

Jest potřebí vyslovití dík těm s podporovatelů našeho listu, kteří s námi zůstali až do konce a kteří přispěli i k zaplacení deficitu tak, abychom mohli ukončit práci Jednoty a Husova Lidu bez dluhů. Br. Opočenský jest prvním mezi těmito podporovateli a pracovníky! — Rád bych vyslovil i dík spolupracovníkům, kteří pravidelně a bezplatně přispívali články a úvahami do Husova Lidu. Není možné vyjmenovat všechny, ale nelze opominout těch bratří a sester, kteří po dlouhá léta zachraňovali redaktora před "zoufalstvím," Br. prof. Otakar Odložilík, br. Přemysl Pitter, prof. Milíč Čapek, Dr. Józsa Novotný, Dr. Enrico C. S. Molnár, br. F. Bílek, br. Dr. Pospíšil, Dr. Erazim Kohák, prof. Matthew Spinka, br. J. K. Zeman, br. J. P. Piroch, br. J. Čatloš, dr. A. P. Slabey, prof. Karel Hujer, s. J. Petříčková, a mnoho jiných. Nelze nevpomenout i zesnulého br. V. P. Stupky, který všemožně pracoval v Jednotě i v Husově Lidu až do svého skonu. Jeho mnohostranná, vytrvalá a trpělivá práce v Jednotě je nedocenitelná. Stejně tak i služba s. Jeřábkové, která v prvních letech Jednoty řídila kancelář a vykonávala všechny sekretářské práce zasluhuje našich díků. Neposled-

ně i paní Opie náleží náš dík za kancelářské práce posledních let. Všem ostatním, jejichž jména nejsou uvedena, nechť Bůh sám odpátí jejich zájem i práci svým požehnáním!

S uzávěrkou naší vydavatelské činnosti, přichází i příležitost k pokání. Redaktor přiznává, že mnohé věci mohl konat lépe a k většímu uspokojení čtenářů. Minulost je však nenávratná a k nápravě věcí není již času. A tak zbývá jen žádost, aby mu čtenáři a členové Jednoty odpustili jeho nedostatky.

Br. Enrico Molnár připsal na okraj svého článku poznámku, ve které se ptá, zda by bylo možné udržovat styk mezi bratry faráři a i jinými zájemci čl. původu řekněme nějakým mimeografovaným čtvrtletníkem nebo okružním listem? Jsme jisti, že tato možnost jest. Otázkou zůstává, kdo z bratří by se chtěl ujet redigování a vydávání podobné publikace a zda zájemci by byli ochotni hradit výlohy s vydáváním a rozepisováním? Návrhy jsou vítány. Redaktor jest ochoten zprostředkovat styk mezi interesovanými osobami.

Slovo na rozloučenou od předsedy Jednoty

Rád bych přispěl do posledního čísla našeho časopisu aspoň několika slovy. Je to poněkud nesnadné psát o tom, co vše bylo vykonáno v minulosti, poněvadž jsem přišel do Spojených Států poměrně pozdě, v roce 1958. V posledních letech mnoho lidí z republiky sem nepřichází a z těch, co přece přijdou jenom nepatrná částka se hlásí k některé z našich protestantských církví. Mnoho jsem však o práci Jednoty slyšel a četl. Bylo by na místě vzpomenout mnoha jednotlivců, kteří hojně přispěli k práci Jednoty a vysoké úrovni Husova Lidu a Křesťanských Listů. Mnohé z těchto lidí znám pouze podle jmen, několik jich znám osobně. O těchto ostatních se zmíní někdo více povoláný.

Již v roce 1947, když jsem byl v Chicagu jako stipendista, jsem se setkal s bratrem Opiem a jeho manželkou. U nich jsem se také setkal se sestrou Jeřábkovou, tehdy ještě Matějkovou. Musím se přiznat, že jsem tehdy neměl ani tušení, kolik práce tyto tři lidé pro Jednotu a náš časopis konali. Dnes to vím. Již několikrát jsem se zmínil o tom, jak výbornou práci konal br. Opie jako po-

kladník až do dne své resignace letos na podzim. Bez jeho obětavé práce a peněžité podpory by dílo Jednoty bylo skončilo již před mnoha léty. Po mnoho let byla kancelář Jednoty v kanceláři jeho továrny a pracovní síla jím zaměstnána konala i práci pro Jednotu. Sestra Jeřábková-Matějková byla tajemnicí Jednoty po mnoho let a řídila všechnu její korespondenci až do té doby, kdy začala vyučovat ve škole. Nyní všechnu korespondenci řídí paní Opie a obětavě odpovídá na dotazy starých čtenářů. Je nutno také se zmínit o bratru redaktorovi Tatterovi, který po mnoho let pečoval o to, aby každé číslo Husova Lidu a Křesťanských Listů bylo včas připraveno k tisku.

Těmto — a mnoha jiným — patří náš dík za dílo dobře vykonané. Přeji bychom si, aby náš časopis vycházel i dále. Mnoho jsme se o tom napřemýšleli a shodli jsme se, že se přiblížil čas, abychom ukončili. Mnoho se od dob prvních počátků změnilo, čtenářů ubývá. Zbývá říci ještě jedno: Díky Bohu za vše, co jsme směli s Jeho pomocí vykonat. Věříme, že toto dílo nebylo marné.

Milouš Řepka.

Troje síta

K Sokratovi přišel kdysi muž a pravil: "Musím ti vyprávět něco důležitého." "Počkej okamžik," přerušil jej mudrlec. "Jestli pak jsi už to, co mi chceš vyprávět, prosil třemi síty?" "Jakými třemi síty?" "Tak poslouchej dobře: Prvním sítem je pravda. Jsi přesvědčen, že všechno, co mi chceš říci, je také pravdivé?" "To nemohu vědět," odpověděl muž, "slyšel jsem to od druhých." — "Pak jsi tedy použil druhého síta, či ne? To je síto dobře." Muž se zarazil a pravil: — "Vlastně ani o tom jsem neuvažoval." "Pak ovšem, jsi použil třetího síta a zeptals sebe, jaký to má užitek, že mi to chceš vyprávět. Je to užitečné?" "Užitečné to vlastně není." "Tak vidíš," pravil Sokrates, "když to, co mi chceš říci není ani pravdivé, ani dobré, užitečné, pak si to nech pro sebe."

(Hovory s pisateli, č. 14).

*Chvála tobě, Bože můj,
také děkování,
že jsi navštívil lid svůj
z svého slitování.*

(Jan Augusta)

Hlasy spolupracovníků a čtenářů na rozloučenou s Křesťanskými Listy a Husovým Lidem

Enrico S. Molnár:

Všeliká věc má jistý čas

Pohled'te na skálu, z níž vytesáni jste!
Izaiáš 51:1.

V pátek 22. října jsme oslavovali v Los Angeles sto let od založení naší katedrály sv. Pavla. Před sto lety Los Angeles byla vesnička s 6,000 obyvateli. Tehdy sem přijel biskup Ingraham Kip a měl první anglické bohoslužby v hospodě "El Dorado". Hollywood byl tehdy bezejmennou divočinou, ve které cowboyové lasovali býky. Jinde v los-angeleském zázemí byly mexické haciendy, stáda ovcí a dobytka, pomerančové zahrady a několik zlatokopů a cikánů se toulalo mezi palmami, šalvějí a agáve. Tak to zde bylo kolem roku 1865. Los Angeles dneška je z jiného věku, jakoby z jiného světa. Kde se tehdy 6000 duší slunilo ve španělském ovzduší "mañana," dnes skoro šest milionů lidí kašle ve špinavém smogu vlastní produkce. Někteří tomu říkají pokrok.

A tři dni později jsem dostal dopis od br. faráře Miloše Řepky se smutným ohlášením o přípravě posledního čísla *Křesťanských Listů a Husova Lidu*. Zpráva, na kterou jsme skoro čekali, a v níž jsme přece jen nevěřili. Počítám-li správně, *Křesťanské Listy* začínaly vycházet před 67 lety, tedy r. 1898, a *Husův Lid* vyšel na světlo Boží na počátku druhé světové války, roku 1940. To jsem ještě nebyl na světě roku 1898, a roku 1940 jsem byl v Kalifornii. Tempo se tak zrychlilo, že i to poslední datum se zdá být z minulého století! Roku 1939 jsem se loučil s mnoha přáteli ve staré vlasti. A dnes se loučím s mnohaletým přítelem, *Křesťanskými Listy* a *Husovým Lidem*.

Slavnostní kazatel minulého pátku nám připomínal, jak Ingraham Kip přinášel do Kalifornie kontinuitu víry z východních států, kam byla přenesena kolonisty z Anglie. I my čtenáři K. L. a H. L. máme kontinuitu, na kterou můžeme být hrdí. U kolébky obou původních časopisů stáli faráři a uvědomělí laikové, vychovaní ve víře biblické, jak byla předávána českou a světovou reformací. Mnozí z nich přišli přímo ze staré vlasti. "Po-

hled'te na skálu, z níž vytesáni jste," napsal před tisíciletými prorok Izaiáš.

Přišli ze země, která dala světu světce a proroky, myslitele a reformátory: sv. Václava a Vojtěcha, Jana Husa a Petra Chelčického, Jana Amose Komenského a toleranční apoštoly. Maličká ta naše země procházela mnohými náboženskými a politickými a mravními krisemi a slovník našeho jazyka zrcadlí tyto krise: "exulant," "emigrant," "uprchlík." Zde v té zemižce tak často mučené dějinami a vlastními hříchy, jsou duchovní předkové vydavatelů, redaktorů, autorů a čtenářů několika generací K. L. a H. L. Pohled'te na skálu, z níž vytesáni jste!

A ti naši duchovní otcové se dovedli postavit celému světu jako Athanasius alexandreský. Jako on tak i naši světci stáli v čele obránců Kristova prvenství ve světě, který se — s výjimkou vánočních stromků — chová ke Kristovi zamítavě. Slovo, které se v Kristu stalo tělem, dalo jim odvahu hlásat světu absolutní pravdu Božího zjevení. Ježíš Kristus — toť ta skála, z níž vytesáni byli! Když Pán Ježíš pravil Petrovi, "ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné nepřemohou ji" (Mat. 16:18), tu mluvil o té skálopevné víře, která je základem církve a života v ní. Bez té bezvýhradné víry Petr byl slaboch který, když byl vehnán do úzkých, svého Pána zapřel. Tedy ne Petr, ale víra v Ježíše Krista — to byla ta skála, z níž vytesán byl.

Stará apoštolská církev věděla o prozatímnosti všeho pozemského života. Nepřisuzovala jeho formě absolutní platnost a konečnost, a byla proto také ochotna ji přetvářet. Stále si připomínala svatou večeři a — jak tomu Komenský říkal, praxi pietatis — skálu, z níž byla vystavěna. Otakar Fischer, básník mezi dvěma světovými válkami, si zastýskal:

Křídla času slyš vát.

Kraluje plémě vždy jiné.

Rod a město i stát

rodí se, vrcholí, hyne.

A podobně napsal Omár Chajám Starého zákona:

Všeliká věc má jistý čas a každé předsevzetí pod sluncem svou chvíli. Jest čas

rození i čas umírání, čas sázení i čas vykopání, což vsazeno bývá; . . . Čas pláče a čas smíchu, čas smutku a čas proskakování;

Čas rozmetání kamení a čas shromažďování kamení . . .

Čas hledání a čas ztracení, čas chování a čas zavržení,

Čas roztrhování a čas všívání; čas mluvení a čas mlčení . . . (Kazatel 2).

Pro *Křesťanské Listy a Husův Lid* byl po mnoha léta požehnaný čas vydávání, psaní a poučování i povzbuzování; dnes nastal čas zamlčení. "Hospodin dal, Hospodin též odjal. Bud' požehnáno jméno Hospodinovo!"

Dnes nastal čas zamlčení . . . Dříve než se tyto stránky úplně a konečně odmlčí, chtěl bych, jako jeden z mnoha čtenářů, ze srdce poděkovat bratrům redaktorům, vydavatelům, autorům a finančním podpůrcům, kteří po tolikerá léta umožňovali zasilání časopisů do našich domovů. Jsem jim upřímně vděčen.

A nakonec: Nezapomínejme na skálu, z níž vytesáni jsme!

Otakar Odložilík:

Poznámky na rozloučenou

Dvě číslice v záhlaví tohoto listu, LXVII pro *Křesťanské Listy* a XXVI pro *Husův Lid* ukazují, že oba časopisy před spojením i po něm měly dobrou základnu a že byly potřebnou věcí. *Křesťanské Listy* začaly vycházet ještě před koncem minulého století, *Husův Lid* na jaře 1940.

Rozhodnutí výboru Národní jednoty československých protestantů v Americe a v Kanadě zastavit letos v prosinci vydávání není maličkost, přes kterou bychom se mohli lehce přenést a prostě zapomenout. Je pokaždé lehčí zápasit se všelijakými potížemi, netečností odběratelů, když přijde výzva k obnově předplatného, nedochvilnosti přispívatelů, než zájem lidí jiného přesvědčení a podobnými věcmi, než začínat znova a z ničeho. Je zatím těžko si představit, že by někdo mohl přijít s novým časopisem o podobném rozsahu a obsahu a vyplnit mezeru, která vznikne, až poslední číslo tohoto měsíčníku zmizí z dohledu. Než doufejme, že naše pochybnosti a obavy jsou upřílišněné a že poslední slovo v této věci nebylo řečeno.

Napsal jsem jednou, že jsem nebyl při za-

kládání Husova, že jsem se však brzo přihlásil redaktorovi s příspěvkem. Nebyl jsem v duchovenské službě, ba ani ne v oblasti se značným počtem krajanů českého nebo slovenského původu. Věci, o kterých se jednalo na jaře 1940, mi nebyly tak blízké, jako těm, kdo s J. L. Hromádkou a zesnulým Jindřichem Procházkou založili *Husův Lid*. Nezaměstnávala mne také přespříliš otázka, jestli bylo dosti místa pro dva časopisy, starší a dávno zavedené *Křesťanské Listy* a nový *Husův Lid*. Věděl jsem, že *Křesťanské Listy* měly svou čtenářskou obec, věrnou a účinnou. *Husův Lid* se obracel k jiným čtenářům a po slušnou řádku let nezápasil s finančními potížemi. Spojení roku 1958 ukázalo, že na obou stranách ubývá zájmu a obětavosti a že i pod jedním záhlavím nebude mít evangelický měsíčník čtenářů nazbyt. Nevydrželi jsme to ani deset let!

Rád bychom jednou prohlíželi staré ročníky *Křesťanských Listů*, obzvláště ty, které vyšly před rokem 1939, než jsem přijel do Spojených států. Nevím, má-li kdo úplnou řadu. To pokolení, které bylo v květnu na konci minulého století, když *Listy* začaly vycházet, bylo na odchodu z tohoto světa, když jsem mohl navázat první styky s krajanými středisky. Co jsem viděl a zakusil, byly vlastně jednom poslední záblesky někdejšího rušného života.

Vzpomínám na první zastávku v českém evangelickém prostředí, v městečku Clarkson v Nebrasce a na první služby Boží v českém jazyce, které tam za horkého zářijového dopoledne konal farář Boh. Filipi. Vzpomínám na krátkou návštěvu v Cedar Rapids a na vyjížďku do Ely za farářem Františkem Pokorným. K jeho vrstevníkovi Josefu Břeňovi mne uvedla dr. Anna Heybergrová, badatelka o Komenském, která nás dávno předešla na věčnost. Vzpomínám na neděli v Silver Lake, kde mne na faře přijal a do svého sboru uvedl tehdejší duchovní správce Jan Yarkovský. Vzpomínám na dlouhou jízdu z Minnesoty do Chicaga a na první setkání s oběma obětavými pracovníky v Národní Jednotě čs. protestantů, Janem Opočenským — Opiem a Juliem Hegrem. Poslední zastávka na dlouhé cestě z Colorada do New Yorku byla v Pitssburku. Tam jsem se sešel nejenom s tehdejšími redaktory *Křesťanských Listů* Aloisem Husákem, nýbrž i s oběma

význačnými pracovníky ve slovenských sborech; dr. A. P. Slabey mne představil svému shromáždění v Duquesne, Rev. Geo. Hankovský zase své obci v Braddocku.

Určení Husova Lidu bylo jiné než Křesťanských Listů, už proto, že jeho zakladatelé nechtěli odvádět Listům předplatitele, nýbrž hledali nové čtenáře. Husv Lid byl od počátku budován na ekumenické základně. Měl sloužit všem denominacím, které se hlásily k Husovu odkazu, Čechům a Slovákům. Zaznamenávám vynikající podíl na rozličných pracech, kteří měli čeští i slovenští baptisté, Dr. Joza Novotný, Vincenc Stupka, E. Čatloš a j. Jinak bych nerád rozpřádal otázku, proč se prvotní program neuskutečnil v hojnější míře, než ukazuje obsah dvaceti šesti ročníků. Necítím se k tomu povolán, protože jsem nikdy nebyl v církevní práci a do mnoha věcí jsem vůbec neměl náhledu.

Dvacet šest let je doba dosti dlouhá na to, aby se v ní projevil rozmanitý změny, vzestup a někdy zase pokles pod běžnou úroveň. Myslím, že mi hodně pamětníků dá za pravdu, vyslovím-li mínění, že první roky, dokud byla v proudu válka, byly nejrušnějším obdobím. Národní Jednotu vedl prof. M. Spinka, působící tenkrát na chicagské universitě. Valné sjezdy Národní jednoty i místní schůze byly hojně navštěvovány a měly ozvěnu nejenom v Husově Lidu, nýbrž i v krajanském tisku. Smysl a konečný cíl zápasu, kteří jsme tehdy vedli, byl jasný a o tom, že v sázce byly i duchovní věci nejenom holá politika, nebylo ani pochyby ani sporu. — Než Husův Lid neměl jenom přechodné poslání. Udržel se i po válce a mohl by vycházet dále, kdyby mezi námi bylo více soudružnosti a pohotovosti přispět i jinak než poměrně malým penízem na úhradu předplatného. Co si kdo koupí za dva dolary, které se jinak promění na dvanact dávek dobré četby?

Je těžko pominout mlčením okolnost, že časopis nesoucí v záhlaví jméno Husovo přestává vycházet na konci Husova výročního roku. Postupuji k druhému námětu, o kterém jsem zprvu chtěl psát stat' o sobě.

Přiznám se, že jsem měl zprvu trochu nejistoty o tom, jestli připomínky pětistého a padesátého výročí Husovy smrti zaberou dosti hluboko. Jsou věci, které nelze vydupat ze země, když to někdo přikáže. Dnes,

když už je konec roku v dohledu, lze říci, že ohlas byl daleko mocnější, než mohla čekat trochu pochybovačná hlava. Přihlásilo se mnoho lidí, kteří měli opravdu co povědět o Husovi sobě i jiným lidem.

Nesestavuji kroniku letošního roku, nýbrž připomínám, co mne zaujalo a co mohu zachytit bez pracného hledání. Výročních vzpomínek se zúčastnili Češi a Slováci doma i v rozličných končinách světa. A nejenom ti, nýbrž i lidé jiných národností. Uvádím namátkou tyto věci: V Kostnici, na místě rozsudku nad Husem a jeho smrti, se konala dvojí připomínka. O jednu se zasloužila městská rada a zemský svaz evangelické Unie ve Württembersku a Bádensku. Promluvil na ní profesoři Komenského bohoslovce fakulty František M. Dobiáš a Amadeo Molnár. Podnět k druhé vyšel ze sdružení krajanských spolků ve Švýcarsku a hlavní slovo měl pravidelný přispěvatel do tohoto listu Přemysl Pitter. Ten připravil i dobrou knížku s poněkud dlouhým nápisem "550 let od mučednické smrti Husovy a 50 let od zahájení Masarykova boje za osvobození Čechů a Slováků. A co my dnes?"

Kanadský týdeník Naše Hlasy vydal k 6. červenci t. r. zvláštní číslo. Většina otištěných příspěvků byla v angličtině. Učený benediktýn Dom Paul de Vooght poslal francouzský příspěvek Jean Hus à l'heure de Vatican II. Číslo bylo rozesláno na mnoho adres, hlavně duchovním protestantských církví, aby měli něco po ruce pro kázání se zmínkami o Husovi. Co se stalo v Kanadě, mělo ozvěnu a pokračování ve Spojených státech. Předseda Národní rady církví, biskup R. H. Mueller upozornil členské církve na Husovo výročí a doporučil jejich duchovním, aby se zmínili o Husovi v neděli zasvěcenou památce reformace, 31. října t. r. K lepší přípravě byla vydána pěkně vypravená knížka 550 Years of John Hus Witness — 1415/1965. Byly v ní přetištěny ze zvláštního čísla Našich Hlasů čtyři příspěvky, Spinkův, Thomsonův a Odložilíkův; úvaha de Vooghtova vyšla v anglickém překladu O. a B. Hrubých.

Z toho, co se dalo v Praze a jinde v Československu, připomínám několik věcí. V Betlémské kapli, zbudované nově z chatrných zbytků, které se uchovaly po rozkotání za Josefa II., se konalo v předvečer 6. července

ekumenické shromáždění, na kterém promluvili domácí duchovní a několik hostů ze zahraničí, v tom i hlavní jednatel Světové rady církví dr. W. A. Visser't Hooft.

Ve dnech 18. až 20. srpna se konala v Praze vědecká konference o Husovi, Symposium Hussianum Pragense. Z hlasů o ní si zaslouží pozornosti zpráva v Literárních novinách číslo 35 letošního ročníku, kterou přetiskujeme:

Výročí v sobě vždy skrývají nebezpečí oficiálnosti a u výročí mistra Jana Husa, jehož postava byla obestřena nimbem národního mučedníka a tolikrát již sloužila k proklamování různých programů, hrozilo takové nebezpečí zejména. Tím více je proto třeba uvítat, že 550. výročí Husova upálení bylo vzpomenuo vědeckou konferencí, která — jak již její název napovídá — byla prostá oficiálního a slavnostního řečnění, ale měla charakter pracovní. Jednání se soustředilo ke třem základním otázkám; jaké bylo Husovo místo v době, v níž žil: jaké místo zaujímal v soudobém filosofickém a teologickém myšlení; a především jaké bylo jeho postavení v procesu reformace a jak se vůbec do evropské reformace zařazuje reformace česká. V diskusi většinou velmi věcně a polemicky vyhocené, se ukázalo, že zdaleka nejde jen o odlehle historické otázky zajímající toliko úzký kruh odborníků, ale že jsou to otevřené problémy, úzce souvisící se současnými ideologickými zápasy. Před několika lety vystoupil benediktýn Paul de Vooght s otázkou Husovy herese a jeho hodnocení s hlediska katolické církve. Souviselo to se snahami katolické církve přehodnocení jejího postoje k problémům dneška i ke kulturnímu dědictví, ale problém se široce dotýká všech, kteří se tím či oním způsobem hlásí k odkazu Husova díla. I na pražském symposiu se vyhrtily tři základní názorové skupiny: s marxistickými historiky diskutovali teoretikové protestantští a ze zahraničních účastníků, (jichž bylo celkem třiačtyřicet), upoutávali pozornost především představitelé francouzské katolické školy, zejména právě P. de Vooght. V tom snad byl největší přínos symposia: Husova osobnost, předmět tolika zápasů a bojů, svedla tentokrát dohromady představitele protichůdných ideových směrů k diskusi, která nic neslevovala ze základních stanovisek, ale přesto byla vedena

snahou dorozumět se v hlavních a najít styčné body pro další bádání.

Z publikací letos vyšlých připomínám aspoň dvě: český překlad Husova spisu O církvi, který pořídili s velikou péčí a nevšední znalostí profesori F. M. Dobiáš a Amedeo Molnár, a první svazek Husitské revoluce, jehož autorem je F. M. Bartoš. Potěšitelné též bylo rozhodnutí pokračovat ve vydávání Husových spisů — dílo, ohlášné hlučně před několika lety, uvázlo po prvním svazku, avšak má být vedeno dále, a to mladšími pracovníky seskupenými v Historickém ústavu ČSAV, jako je Jaroslav Eršil a j.

V této zemi jsou v tisku dvě díla, o něž se zasloužil prof. M. Spinka. Je to anglický překlad zprávy Petra z Mladoňovic o Husově pobytu a smrti v Kostnici a kniha o Husově nauce o církvi. Tisk obou věcí postoupil tak daleko, že je naděje, že vyjdou, než se toto číslo dostane čtenářům do rukou.

Novinami prošla zpráva, že arcibiskup sídlící ve Freiburgu v Breisgau zakázal duchovním své arcidiecése, v jejíž oblasti leží Kostnice, aby se zúčastnili shromáždění na paměť Husovu. Nebyl to jediný krok z katolické strany. Hlas sv. Cyrila a Metoda, vydávaný kněžími, kteří pracují mezi krajany v Německu, přetiskl z Münchner Katholische Kirchenzeitung úvahu, kterou k letošnímu výročí napsal Msgr. Walther Kampe, světící biskup v Limburku. Byla nadepsána Jan Hus — Ketzer und Bekenner, Jan Hus — kacíř a vyznavač) a končila prohlášením, že český národ může bez rozdílu přesvědčení ctít v Husovi jednoho ze svých velikánů, ba že celá církev může v období ekumenismu vidět v odsouzeném kacíři křesťana, který přes mnohé bohoslovecké omyly šel mužně na smrt za své přiznání ke Kristovi a proto má přes všechny věroučné přehradky místo mezi velikými vzory obecné církve.

Připomeňme ještě, že v docentu mnichovské university doktoru Ferdinandu Seibtovi, který mluvil v Kostnici na námět Hus a Němci a v srpnu se zúčastnil pražské vědecké konference, vyrůstá nepochybně vážný badatel o Husovi a jeho době. Naděje budí i jeho školení i správné rozpoznání, že Němec nesmí upírat jiným, co žádá pro sebe.

Rozhodnutí Hlasu Cyrila a Metoda seznámit čtenáře s úvahou limburského biskupa

mělo předehtu i pokračování. Do červencového Českého slova napsal jeden z členů redakce Hlasu dr. Alexander Heidler pozoruhodnou stat' Hus a katolická církev v XX. století. Dr. A. Heidler, uvažující samostatně a se zřetelem na české čtenáře, se přihlásil k základním myšlenkám, které do svého díla *L'héresie de Jean Huss* (Husovo kacířství) vtělil Dom Paul de Vooght. Dr. Heidler nepovažuje za možné svatořečení Husovo na ten způsob, jako se stalo při revisi krutého soudu nad Jeanne d'Arc. Nemyslí, že by mohlo dojít k zevrubnému přezkoumání soudního řízení proti Husovi, nýbrž doporučuje rehabilitaci církevními dějepisci, méně zaujatými nežli byla starší pokolení a pracujícími v ovzduší vytvořeném druhým vatikánským koncilem.

O tom, že se na církevním sněmu ozvalo Husovo jméno, má zásluhu kardinál Josef Beran. V prohlášení, které proslovil v chrámu sv. Petra, když se rokovalo o náboženské svobodě, řekl také toto: "Zdá se, že v mé vlasti katolická církev bolestně odpykává poklesky a hříchy, které se staly v jejím jménu proti svobodě svědomí, jako bylo v

patnáctém věku upálení kněze Jana Husa a v sedmáctém století vnější přinucení veliké části českého národa, aby zase přijala katolickou víru, podle zásady tenkrát uplatňované "Cuius regio eius et religio."

Uvádíme tato slova na závěru poznámek na rozloučenou jako projev vpravdě historický, jeden z opravdu potěšujících výsledků letošního výročí.

Úryvek z řeči pražského arcibiskupa ukazuje k jinému předmětu než pětistěpadesáté výročí Husovy smrti, ke druhému vatikánskému koncilu a k dílu obnovy, odvážně uvedenému do pohybu papežem Janem XXIII. Nejde jenom o to, co řekne v zasedáních u sv. Petra, nýbrž o veškerý ruch, myslitelský i publikační, který je obzvláště živý v Německu, ve Francii, v Nizozemí, v Rakousích, v Belgii a ovšem i ve Spojených státech. Ke všemu tomu měl náš časopis už dávno psát poznámky a podnětná slova. Místo toho však končíme a zavíráme dvěře, protože staří a věrní čtenáři odcházejí na věčnost a mladší nestojí o slovo mluvené nebo psané v jazyce českém nebo slovenském, v jazyce Husově, Chelického, Blahoslavově, Komenského!.

Pavel Jeřín;

Vítězí pravda?

Dnes, když píší na rozloučenou svou poslední stat' do *Husova Lidu*, přirozeně mi přichází do mysli vzpomínka na rok 1950, když jsem psal svou první stat'. Je tomu již patnáct, brzo vlastně již šestnáct let, co jsme vzpomínali stého výročí Masarykových narozenin. Bylo to velmi smutné výročí: svoboda Československa byla opět pošlapána. Co bylo ještě tragičtější, byla pošlapána nikoliv od zahraničního nepřítele jako v r. 1938 -39, ale od vlastních lidí, jednajících na rozkaz nejdespotičtějšího tyрана tohoto století, jenž svou lstivostí a obratností předčil i Hitlera. Z díla Masarykova zbyly jen hranice Československa — bez Podkarpatské Rusi — tak, jak byly zásluhou Masarykovou nakresleny ve Versailles r. 1919. Za takových okolností bylo povinností nás všech zamyslet se nad Masarykovým odkazem, zhodnotit znovu jeho význam v nových tragických okolnostech, zamyslet se nad tím, do jaké míry jsme mu rozuměli, co jsme z něho zapomněli a čemu jsme dostatečně neporozuměli nebo co jsme dost nezduřazili.

Snažil jsem se ukázat, jak časový Masarykův odkaz je: jeho pojetí o smyslu českých dějin, jeho humanitní interpretace slovanství, jeho kritika liberalismu a marxismu, jeho prorocký rozbor bolševismu, jeho víra v reformační tradici, ve které viděl inspirační zdroj demokratických idejí vůbec a našeho národního obrození zvláště. Ale jedné věci jsem se tehdy neodvážil vzpomenouti: Masarykova hesla "Pravda vítězí". Je pochopitelné, že v nejtemnějším období Stalinismu, v době, kdy československá svoboda byla dvakrát pošlapána během jednoho desetiletí, toto heslo znělo by nepřesvědčivě, ba skoro výsměšně. Jak mluvit o vítězství pravdy, když po namáhavém a vysilujícím zápase s nacistickým Německem, celá polovina Evropy — včetně naší vlasti — zůstala nesvobodná? Vítězí pravda skutečně?

Jak si zodpovíme tuto otázku dnes? Mnoho, mnoho se změnilo za posledních patnáct let. Připomeňme si jen nejpříznavnější události v časovém pořádku. Především komunistická invaze jižní části Koreje, jež začala právě v červnu 1950, byla odražena a ani rozsáhlá čínská intervence na věci nic neměnila. Pravda, vítězství demokratických sil

mohlo být daleko rozhodnější, kdyby tomu nezabránilo dva hlavní faktory: neprozřetelnost generála McArthur, jenž v přílišné důvěřivosti přiblížil se příliš čínské hranici a tím vyvolal zákrok čínských "dobrovolníků"; pokřik amerických liberálů, kteří v podivném spojení s republikánskými politiky stále naléhali na skončení války a tak prakticky zastavili postup generála Ridgeway, když podruhé hnál komunisty na sever. (Bez tohoto pokřiku by Jižní Korea se stala podstatně větší — zahrnovala by i dnešní hlavní město komunistické severní Koreje, a sahala by až k místu, kde korejský poloostrov je nejúžší, jak Churchill navrhol.) Ale hlavní věcí bylo, že komunistická expanse byla zastavena; je ovšem nesporné, že smrt Stalina k tomu také podstatně pomohla. Smrt starého tyрана v březnu 1953 byla skutečným mezníkem ve světové historii, i když její následky nebyly takové, jaké jsme si představovali. Byla znamením k pomalé a váhavé liberalisaci v Rusku a v jeho satelitech a k smířlivější politice zahraniční: mírová smlouva s Rakouskem a odchod ruských vojsk z této země to zřetelně ukázaly, ale liberalizační proces, jak jsme řekli byl váhavý a přerušovaný; terror, jenž je vlastní bolševickému režimu, čas od času ukázal svou ohýzdou tvář. V červnu 1953 bylo kruté potlačeno povstání v Plzni a ve východním Berlíně; na podzim 1956 domněle dobromyslný Chruščev jasně ukázal, že byl druhem Stalinovým, když utopil maďarské povstání v ohni a krvi. Ale též Chruščev v tomže roce odhalil překvapeným komunistickým partajím celého světa tyranskou a zločinnou povahu Stalinovy osobnosti; je možno říci, že komunistický svět se dosud nevzpamatoval ze zmatku, jež toto odhalení způsobilo, zvláště když Čína s maličkou Albánií se rozhodně postavily na stranu mrtvého tyрана. Tak ještě dnes v Tiraně, hlavním městě Albanie, Stalinova socha doposud stojí; ale zmizela všude jinde v Evropě, — dokonce i v Praze, kde hyzdila letenské panorama až do podzimu roku 1962. Tak jeden obludný historický mythus zmizel a s ním i obludná lež o pokrovosti komunistického režimu. A umírá-li lež, znamená to, že pravda vítězí? Sice pomalu a způsobem, jenž nás často neuspokojuje, ale přece jen vítězí.

Ano, pravda vítězí — ale někdy to trvá celá staletí. Podívejme se na dnešní myšlenkový a duchovní kvas v římsko-katolické církvi. Před patnácti léty, kdy byl papežem Pius XII, bývalý kardinal Pacelli, na jehož snahu o zachránění Rakouska se příliš rychle zapomnělo, by něco podobného bylo zcela nemožné. Teď církev katolická přijímá princip svobody náboženského přesvědčení, dávajíce tak konečně za pravdu oněm protestantským reformátorům, kteří tento princip hlásali před třemi a čtyřmi sty léty. Pomýšlí dokonce i na rehabilitaci Husa; lze si představit dokonalejší vítězství reformačního principu? Ať již bude Hus oficiálně rehabilitován či ne, prakticky je rehabilitován již nyní — tím, že církev uznala právo individuálního přesvědčení a svědomí. A tím jsou též rehabilitováni všichni nespočetní mučedníci, kteří platili životem utrpení či aspoň exilem za to, aby směli uctívat Boha podle svědomí. Arnošt Denis označil Husovo vystoupení v Kostnici jako "prohlášení práv individuálního svědomí"; trvalo to pět a půl století než to církev uznala — ale uznává to konečně přece. Pravda vítězí — ale trvá to někdy celá staletí!

A tímto trpělivým pohledem se musíme také dívat do budoucnosti. Je ještě příliš, příliš mnoho lži a nespravedlnosti ve světě — a nejen na východ od rezavějící Železné opony. Je pravda, že my máme sklon se dívat hlavně do naší vlasti — a jsme stále zklamáni. Ubylo sice hodně lži, ale podstatná část jich stále ještě zůstává. Stalinova socha sice zmizela k nemalému pobavení spokojených občanů, — ale Masarykovy sochy byly stále odstraňovány i v posledních letech; snad již ani jedna nezbyla. Ale i to je pravděpodobně jen prozatímní. Slyšel jsem o nedávném odstranění Masarykovy sochy v jednom českém městě; bylo to provedeno přes váhání a odpor místního národního výboru na žádost pologramotné osoby z jedné zapadlé vsi okresu, jež zřejmě k tomu byla navedena. A jaká že byla odpověď komunistického občana, když se ho jiný občan tázal, co učinil se sochou Masarykovou? Odpověděl: "Nemějte starosti — je dobře schována." Tento jednotlivý případ je hluboce symbolický. Ano, zevně je Masarykova památka zničena, ale v duších většiny občanů je "dobře schována". O tom by návštěvník Pra-

hy mohl vypravovat řadu zábavných historiek: Tak na př. šofér veze vás na nádraží a vysvětlí vám, že kolem "Masaryčky" (t. j. Masarykova nádraží — dnes nazvaném "Praha-Střed") bude asi velký nával vozidel. Úřednice ve státní cestovní kanceláři vás informuje, kdy jede vlak z "Masaryk Station". Potkáte pražského občana, jak se se zadostučiněním usmívá, když na schodech amerického vyslanectví vidí pamětní desku Masarykovu. To jsou jen drobné a zevní příznaky toho, jak úcta k Masarykovi stále žije navzdor oficiální propagandě. To se ukazuje teď i veřejně v tisku: vzpomeňme odvážně psaného Werychova nekrologu o Františku Langrovi. I pravda o Masarykovi zvítězí — ale potrvá to ještě nějakou dobu.

Ale na jednu základní věc nesmíme zapomínat; pravda nikdy nezvítězí automaticky, bez lidského úsilí. Jak to řekl kdysi Masarykův životopisec, Karel Čapek: "Pravda vítězí — ale dá to práci." Liberalistická představa přirozeného a nevyhnutelného pokroku patří minulosti; dvě krvavé světové války nás z této pověry dokonale vyléčily. V dějinách není ani naprosto zaručeného vítězství, ani neodčinitelných porážek. Lidé teď v Československu mají sklon věřit, že tamní "liberalizační proces" je nezvratný; jinými slovy, že návrat nějaké nové formy stalinismu je vyloučený. Není nebezpečnější iluze! Podobná iluze je jen další ukázkou staré liberalistické pověry, že pokrok je "nevyhnutelný", a že dějiny samy o sobě tihnou k "happy end". Po této stránce je Masarykova kritika liberalismu stále velmi živá a nedoceněná. Jako "liberála" Masaryk označuje intelektuála, jenž přes značné vzdělání nemá jasného mravního přesvědčení, jeho vůle je mdlá, vidí skutečnost abstraktními, i když často vznešenými formulkami, věří v "pokrok" jako přírodní zákon, a jeho úloha v dané společenské situaci je spíše matoucí než konstruktivní. Jak častý je tento typ dnes v západním světě! A jak nešťastnou úlohu hráli liberálové, či spíše pseudoliberálové ve dvacátém století! Měl jsem nedávno příležitost nahlédnout do čísel The New Republic z let 1917-18; jak primitivně naivní byly soudy "intelektuálů" o ruské revoluci! Jak tvrdošíjně si namlouvali, že sovětská revoluce (rozumějte: listopadová, nikoliv březnová) je pokroková; s jakým fanatismem se stavěli proti každé

možné akci, jež by pomohla demokratickým složkám v Rusku, dokud byl ještě čas, a které, ač slabé, byly podstatně silnější než demokratické složky v Santo Domingo nebo v Saigonu! Mdlý a kapitulantský "appeasement" charakterizuje liberalistické intelektuály od té doby stále; viděli jsme to ve Francii a Anglii v době Mnichova, vidíme to na části amerických intelektuálů teď. Na konec se stanou ve své vlastní prostochudnosti kořistí obratných demagogů — jako Hitlerovy "páté kolony" ve Francii r. 1938 nebo komunistických a polokomunistických agentů dnes. Znáám případ člověka, jenž sám byl nesmírně postižen komunistickým pučem v Československu — a nyní podepíše protest proti americké "imperialistické akci" ve Vietnamu v němž požaduje vytvoření "koaliční vlády" s komunisty! Jakoby zapomněl, že koalice s komunisty byla vždy úvodem k pohřbu demokratického režimu; jako tomu bylo v Československu. Jakoby zapomněl, co ho zahnało do exilu!

Není třeba říkat, že podobné úsilí zavděčit se převládající pseudo-liberální náladě nemá výsledek; vím, jak vlastní strýčkové "protestu" nepřestávají mluvit o dotyčném jednotlivci se směsí pobavení a despektu; nedůvěřují mu dále, protože je to "uprchlík" — a proto asi "zakuklený reakcionář", jemuž nelze důvěřovat. Není ovšem snadné, postavit se nezávisle stranou pokřikujícího davu; liberalistický intelektuál ve Spojených Státech je bohužel podroben zákonům davové psychologie více než průměrný občan. Víím, že pravdě není pomoheno, stáhne-li se jednotlivec do "ivory tower"; ale je jí ještě méně pomoheno, vzdá-li se člověk převládající náladě určité hlučné skupiny, jen proto, aby měl reputaci "pokrokového". Masaryk nám může býti vzorem v tom, že se *nebál* býti sám — nejen proti většině českých intelektuálů, ale i proti celému národu. A má-li někdo pochyby, kde by Masaryk stál v dnešní světové krizi, ať si připomene Masarykovu odpověď Tolstému:

Tolstoj neuznával psychologický a tudíž ani mravní rozdíl obrany a násilí útočného. Nesprávně; motiv je tu i tam různý a motiv rozhoduje o mravnosti: střílí jeden i druhý, ale rozdíl je právě v útoce a v obraně. Když dva dělají stejné, není to totéž; mechanický cíl je stejný, ale ne-

stejný je úmysl, cíl, mravnost. Tolstoj jednou argumentoval aritmeticky: že prý nepadne víc lidí, když se napadení nebudou bránit, naopak méně, když se nebudou protivit; bojem prý se lidé na obou stranách rozjařují a proto jich padá více; nenarazí-li útočník na odpor, ochabne a přestane zabíjet. Postavme se také na takové stanovisko praktické: musí-li být zabit jeden, tedy ať je zabit útočník! Proč má být zabit člověk neútočící, nic zlého nepodnikající a ne člověk, který chce zlo a vraždí? — Isem si toho vědom, že člověk z obrany přejde snadno na útok; je pravda, že držet se proti útoku přesně v obraně je těžké, *ale není a nemůže být proti Chelčickému a Tolstému jiného mravního pravidla.* (Světová revoluce, str. 68).

Jak vidět, Masaryk byl mravně podstatně dále než dnešní naivní a zmatení pacifisté. Po této stránce pravda moc nepostoupila. Ale to je přirozené; každá nová generace se dusí v mladistvém pocitu domnělé vševědčnosti a ignoruje zkušenosti generace předchozí; tak dnešní generace má sklon ignorovat zkušenosti, jež lidé dobré vůle měli s Hitlerem, Mussolinim a Stalinem, — slovem s drzým násilím, ať již přichází z prava či z leva. Ale není pochyby, že u těch, kteří budou mít vůli k pravdě a otevřené oči pravda též na konec zvítězí. Ale je důležité, aby při dnešním zrychleném tempu historie poznání pravdy nepřišlo příliš pozdě.

Matthew Spinka:

Vzpomínky na počátky Jednoty

Nebýti nacistické invase Československa, je možno pochybovat, že by Jednota československých Protestantů byla vůbec kdy zorganizována. Byla to krise druhé světové války, která dala podnět k tomuto významnému kroku do té doby samostatně existujících denominací zastoupených mezi našimi krajany. Aniž byl tento popud vyvolán z našich vlastních řad, ale raději významnými vůdci-uprchlíky, kteří našli útolek ve Spojených Státech. Byli to bratři profesori J. L. Hromádka z Husovy fakulty v Praze; Otakar Odložilík a J. B. Kozák z Karlovy university; a Jindřich Procházka z baptistického semináře v Praze. Těmto bratřím musí být přiřknuta

zásluha za vyburcování pocitu povinnosti přispět na pomoc nacisty porobeným církvím ve vlasti, který vyvrcholil v r. 1939 ve formální organizaci Jednoty. Organizace byla dílem skupiny energických farářů a laiků, jak českých tak slovenských z největšího střediska protestantského živilu, kterým bylo Chicago. Bylo to poprvé, kdy jsme se rozhodli semknouti své denominačně rozpoltně řady v jednu všeamerickou, později i kanadskou, organizaci. Jednota tím nabyla i ekumenického významu. Byly v ní zastoupeny presbyteriální, české a slovenské baptistické, metodistické, kongregační, texaské baptistické, a české i slovenské reformované denominace. Slovenští luteráni dali přednost své vlastní organizaci. Jednota hned rozvinula čilou a ku podivu úspěšnou činnost. Prvním předsedou jsem byl zvolen já a setrval jsem v té funkci až do návratu většiny našich bratří-uprchlíků do vlasti. Jiní úředníci, kteří si získali velkých zásluh o rozvin a úspěch práce Jednoty, byli bratři Julius Heger co tajemník, Jan Opie co pokladník, a faráři Edward Čarloš, J. P. Piroch, V. P. Stupka, Josef Šefl, K. A. Chval, Josef Novotný, J. Mrázek, A. P. Slabey a jiní. Poněvadž většina z nich bydlela v Chicagu, toto město zůstalo i nadále střediskem Jednoty.

Mezi prvními našimi úkoly bylo založení měsíčníku, který by sloužil co orgán Jednoty a co páska mezi našimi roztroušenými sbory a členy. Stalo se tak při schůzi výboru, který se sešel v bytě br. Chvala. Že je listu nutně třeba bylo všem jasno: jednalo se tudíž zvláště o jméno a o ustanovení redaktora a administrátora. Můj návrh jména *Husův Lid* byl nadšeně přijat. Redaktory se stali J. L. Hromádka a Jindřich Procházka, který někdy z důvodu obezřetlosti užíval pseudonymu Henry Walker. Po jejich návratu do vlasti se stal redaktorem J. Paul Tatter. Po komunistickém puči Jindřich Procházka byl uvězněn na obvinění, že co předseda baptistické Jednoty přijímal finanční podporu "od Rockefellera" (t. j. od amerického baptistického Boardu). Těsně před smrtí byl z vězení propuštěn. Administrátorem byl jmenován br. Heger, jehož kancelář sloužila za středisko vydavatelské činnosti. Nejčastějšími přispívajícími byli J. J. Hromádka a O. Odložilík. Hromádkovy statě byly téměř bez výjimky vlasteneckého politického rázu: přehledy válečné situace jak ve vlasti tak i v hlavních

oblastech zasažených světovou válkou. Dr. Odložilík psal články o výročních významných historických osobnostech, jako Jana Husa, Žižky, Jiřího z Poděbrad, Palackého. První článek v prvním čísle, psaný Procházkou, byl věnován vzpomínce na 90. výročí narození T. G. Masaryka. Poněvadž byli v našich řadách zastoupeni vůdčí představitelé akademického a církevního života ve vlasti, literární úroveň *Husova Lidu* byla nad obvyčej vysoká v porovnání s žurnalistikou jiných krajanských organizací. Výbor z článků Hromádkových a Odložilíkových byl později vydán v Praze v objemném svazku pod názvem *S druhého břehu*.

Účel měsíčníku byl formulován slovy redaktora Hromádky: "Naš list chce být tribunou, s níž má být slyšen hlas čsl. evangelíků, podrobených vůli Boží, a pracujících věrně pro pravdu, svobodu, a dobro národa československého v rámci ideálů království Božího." Dle mého názoru, úkol Jednoty pozůstával ze třech bodů: v duchovním sjednocení v našich denominačně roztržštěných sborech; v pomoci nacisty podrobené vlasti; a pomoci našim souvěrcům, kteří se zachránili do ciziny bez dostatečných hmotných prostředků. A skutečně naše sbory a členové průběhem prvního roku štědrě přispěli na tyto účely: příjem obnášel přes \$2600, a vydání dosáhlo výše téměř \$2000.

Při vstupu do roku 1941 Dr. Hromádka prohlásil: "Troufáme si říci, že naše oddanost československému lidu se směle může měřit s vlastenectvím kterýchkoli jiných českých a slovenských skupin." Jeho články a úvahy dávaly směrnice celé naší akci. Ta první léta trvání Jednoty se vyznamenávala nadšením a úspěšnou spoluprací. Br. Blahoslavu Hrubému, který se staral o naše krajany, zvláště bohoslovecké studenty ve Francii, jsme zasílali podporu každého měsíce.

Průběhem času, po pádu Francie, jsme zajistili studentům, kteří našli dočasné útočiště v Dakaru, příjezd do Spojených Států. Byli to Dr. M. Čapek, V. Herčík, a Rev. B. Hrubý. Obdrželi stipendia na Chicagské universitě, na Chicago Theological Seminary, a na Meadville Seminary. Tři jiní studenti za pomoci Jednoty přijeli jak před studenty za pomoci Jednoty přijeli později: Byli to Petr Fischer, nyní profesor dějin na Michigan State University; Jan Rohár, který

byl přijat na Bethany Bible Institute; Josef Novák, který studoval na Divinity School of the University of Chicago; a František Matula, který vstoupil na Union Theological Seminary v New Yorku. Mimo to jsme zaplatili cestu pěti sestrám a přispěli pomocí jiným. Br. Julius Heger na své vlastní útraty navštívil uprchlické tábory ve Francii a v severní Africe a reportoval o poměrech v nich.

Husův Lid si brzo získal oblibu čtenářů a počet odběratelů vzrostl na 700. Jednota též započala i širší vydavatelskou činnost a během času vydala mnohé spisy, mezi nimi byly překlady Kromenského *Labyrintu světa* a *Křesťanství* (Spinka); *Mezi věčejškem a zítřkem* (Hromádka); a *Jan Hus* (Odložilík). Za účelem vzbuzení širšího zájmu o naši akci mezi Američany organizovali jsme American-Czechoslovak Fellowship, jehož předsedou byl prezident Princeton Theological Seminary, Dr. John A. Mackay, a čestnou předsedkyní Alice Masaryková. Ale pro nedostatek prostředků, pouze dvě čísla stejnojmenného časopisu byla vydána.

První sjezd Jed. se konal v 1941 ve Warren Park Presbyterian Church v předměstí Chicaga. Profesor Odložilík o něm referoval, že "Projevy a diskuse byly na velmi vysoké úrovni a duch pravého bratrství vanul síní."

Píši pouze o počátcích Jednoty, vlastně pouze o prvních dvou letech jejich trvání. V r. 1943 jsem přijal profesuru na Hartford Theological Seminary a přesídlil se do toho města. Výkonný výbor se potom scházel každoměsíčně v Newyorském Presbyterním sboru, jehož farářem byl Josef Šefl. Nutně jsme museli využít členů výboru bydlících v okolí New Yorku. Dr. Hromádka přijížděl z Princetonu, br. J. Paul Tatter z Binghamtonu a br. Jan Opie až z Chicaga. Rok po ukončení druhé světové války jsem byl vyslán co zástupce Jednoty do obnovené Československé republiky. Přinesl jsem církvím jak finanční tak i hmotnou podporu. Navštívil jsem a kázal v mnoha sborech jak v Čechách tak i na Moravě po celé leto r. 1946. Na podzim když jsem se chtěl vrátit do Hartfordu, letecké spojení bylo nepravděelné. Vrátil jsem se za obtížných poměrů. Brzo potom jsem resignoval na úřad předsedy, když většina těch, kteří stáli v popředí naší akce, se vrátili do vlasti.

Jednota pokračovala ve svém zdárném díle a za poměrů, které postupně omezovaly její činnost. Těm bratřím, kteří udržovali Jednotu v jejím díle, náleží zvláštní uznání a dík. Jsou to hlavně pokladník a štedrý dobrodinec, Jan Opie, který již několikrát uhradil deficit ze svých vlastních prostředků a po celou dobu poskytoval *Husovu Lidu* administrativní místo a obsluhu; dále dlouholetý redaktor tohoto listu, J. Paul Tatter, který věrně sloužil ve své funkci až do konce; a hlavní stálý přispívatel listu, profesor O. Odložilík, který přispěl cennými články. *Husův Lid* čestně vykonal svůj úkol co pojiťko našich zbývajících českých a slovenských sborů. Vřelý dík všem, kteří přispěli jak činností tak i podporou za dobu dvacetišestileté existence našeho časopisu.

Dr. Jaroslav Mrázek:

Vzpomínky na naše začátky

Doslýchám se, že vydávání našeho časopisu "*Husův Lid a Křesťanské Listy*" bude zastaveno. Br. redaktor mne požádal, abych napsal nějaké vzpomínky o začátcích naší Jednoty Československých Evangeliků v Americe, jak jsme ji tehdy nazvali. *Husův Lid* byl jejím dítětem. Mohli bychom dnes říci, že přišel na svět "předurčeně" devět měsíců po ustavující schůzi Národní Jednoty, která se konala 1. a 2. června 1939 v Chicagu.

Mám před sebou kupu dopisů, programů, výstřižků a osobních poznámek z těch pohnutých a tragických dob po-mnichovských, když Hitler odsekával živé údy naší rodné vlasti. Očití svědkové přijížděli mezi nás a vyprávěli ústy Dra Bartáka, prof. Hromádky a jiných, jak evangelické církve trpí s národem; a při tom apelovali o pomoc československých protestantů v Americe a pro tisíce uprchlíků v Evropě a jinde ve světě. Bylo třeba jednati urychleně.

Velmi dobře známý misijní pracovník mezi československým lidem, presbyterní farář Dr. Kenneth Miller, svolal konferenci všech českých a slovenských farářů do Chicaga, aby se poradili co udělati ve věci pomoci. Výsledkem byla Jednota a *Husův Lid*, které se staly nástroji uvědomovací a pomocné akce uprchlíků, jak z pod nacistického tak i později komunistického jařma.

Do prvního výkonného výboru byli zvoleni:

Prof. Matthew Spinka, předseda; dp. Vincent P. Stupka a dp. Jan Fořt, místopředsedové; br. Julius Heger, tajemník a br. Jan Opočenský, pokladník. Byli to vesměs velmi pracovití a obětaví vůdcové, z nichž odešel na věčnost, pokud je mi známo, jen br. Stupka.

Poněvadž Výkonný výbor se nutně musel scházeti velmi často k vybavování potřebných záležitostí, byli všichni tito bratři tehdy z Chicaga. Ostatní oblasti Spojených států byly více méně pod péčí t. zv. Oblastních předsedů, kteří byli též členy Ústředního výboru Jednoty. Byli to br. faráři Josef Bartoň st. z Granger, Texas; Jiří Bardarik ze St. Clair, Penna.; Josef Břen ze Cedar Rapids Iowa; Jaroslav R. Vilt z Needville, Texas, Dr. Jaroslav Mrázek z Johnstown, N. Y. (od roku 1940 ze Silver Lake, Minnesota); prof. Andrej P. Slabey z Duquesne, Penna.; a Frank Svoboda z New Yorku. Podle mých zpráv jen tři posledně jmenovaní jsou dosud na živu.

Měli jsme také čestné členy Jednoty. Jmenovaní byli Dr. Kenneth D. Miller, biskup Moravské církve Clement Hoyler, který se též jednání horlivě účastnil, prof. Jaroslav Zmrhal, který často mezi nás přicházel; Dr. Bohumil Bouša, soudce C. H. Černoský a Dr. H. R. Mareš.

Mimo těchto funkcionářů bylo ovšem mnoho jiných dělníků a dělnic v Jednotě z různých jiných církví — zástupcové desítek sborů a jiných organizací amerických i československých. Inu, byla nás tam pěkná skupina na ustavujícím sjezdě v Emmanuel Baptist Church (dříve Hubbard Memorial presbyterní chrám) 2520 South Lawndale Avenu v Chicagu. Měli jsme krásné obecnství jeden s druhým a neobvyklou jednomyslnost v rozhodnutí, že když se naučíme spolupracovat pro dobro bratří a sester ve staré vlasti, bude to i k našemu duchovnímu prospěchu.

A tak jsme s pomocí Boží začínali.

Nešlo ovšem hned všechno růžově a hladce. Stanovy byly sice hned na sjezdu prodebátovány a schváleny, jakož i účel a prostředky Jednoty; jiná věc však byla pohnout našimi sbory a lidem, aby přispívali finančně k uhažení vydání administrativního, jakož i na pomoc uprchlíkům a na tiskový fond "*Husova Lidu*." Ještě 12. září 1939 mi psal br.

tajemník: "Organizační práce Jednoty jde sice do předu, ale velmi zvolna; teprve na třetí výzvu začínají přicházeti přihlášky a příspěvky — musil jsem vypůjčit \$135 na uhrazení částí výloh . . ." Třídolarové roční členské příspěvky sborů ovšem daleko nestačily. Avšak časem dobročinnost mnohých našich lidí i sborů a zvláště několika dobrodinců, jako br. Opočenský, roztočila kola Jednoty k vydatnější pomoci a činnosti. Jistě by bylo důležité, aby nám někdo posvětil podrobněji na tuto požehnanou práci Jednoty.

Nezištnou pomocí ve věci propagační byl Dr. Jindřich Procházka, ředitel Baptistického semináře v Praze, odkud musel utíkat s holým životem před zlobou nacistickou. Objel téměř všechny naše československé sbory v Americe a přednášel a kázal do úmoru. Bůh žehnal jeho i společné snahy věrných dělníků Jednoty a Husova Lidu, jakož i bratra tajemníka Hegra, který prohlédl evropské a africké tábory uprchlíků a referoval na II. sjezdu Jednoty ve Warren Park Presbyterian Church, Berwyn, Illinois, konaném 30. května 1941. Tam též podal zprávu br. Blahoslav Hrubý, který měl bohaté zkušenosti s nacisty ve staré vlasti a rozvětvené skyty s uprchlíky po celé Evropě. Jeho činnost byla pro Jednotu neocenitelná. Na schůzi se podílela též Dra Alice Masaryková, prof. dr. J. B. Kozák, prof. Otakar Odložilík a jiní.

Tajemníkem Jednoty po br. Hegerovi byl zvolen br. far. J. P. Piroch, který úřad vedl několik let a byl potom vystřídán dr. Procházkou, br. Hrubým, J. P. Tatterem, V. P. Stupkou a dr. Miroslavem Horákem.

Redakci Husova Lidu řídili z počátku bratři dr. J. Procházka a J. L. Hromádka. Později dalšími redaktory byli br. B. Hrubý, V. P. Stupka, dr. Józsa Novotný a posledních osmnáct let redakci řídí br. far. J. P. Tatter. Po řadu let br. J. P. Piroch byl výkonným redaktorem.

Musím se vystříhat toho, aby se tento vzpomínkový článek nerozrostl na dlouhou historii Jednoty a Husova Lidu. Jednak, nemám k tomu ani času ani potřebný materiál. Za druhé, doufám s mnohými staršími pamětníky, že se tohoto úkolu ujme někdo kvalifikovanější, zpracuje nám podrobnější dějiny tohoto stříbrného jubilea ekumenické spolupráce československého Sionu v Ameri-

ce, pokud ovšem ještě kdo v českém jazyku čte. Valem se to v našich sborech změnilo v posledních deseti letech!

Bůh sám ví, kolik nás ještě káže pravidelně v české nebo ve slovenské řeči. Snad bratři v Texasu, slovenští lutherští bratři, některé baptistické sbory ještě udržují práci v rodném jazyku pro starší generaci, pokud tato nerozumí anglicky. Zajiště všichni občas slyšíme o kanadských evangelických sborech, které jsou vedeny doposud "po starém". Tam ovšem mají mladší emigraci! Rádi bychom od nich slyšeli jak si to tam udržují.

Po rozpuštění České středozápadní presbyterie v roce 1947, nastalo vyjednávání, aby "Křesťanské Listy, které byly financovány z presbyteriálních fondů, splynuly s "Husovým Lidem". Tento krok se později podařil a tím se prodloužila zajisté činnost obou měsíčníků o několik let. Nyní, jak nám bylo vysvětleno br. předsedou Jednoty, nastává neodvratný konec, poněvadž rychle ubývá předplatitelů i finančních zdrojů. Víme, že nás není mnoho — čteme a milujeme to, co nám přirostlo k srdci. Modleme se a prosme Pána žně, kteráž přece ještě není u konce mezi naším lidem, aby nám pomohl otevřít nové zdroje a nové cesty v obecnství tištěného slova. A Vám všem, kteří jste v minulosti obětavě přispívali k rozmnožování požehnání Božích, prostřednictvím Jednoty a "Husova Lidu-Křesťanských Listů", budiž díkyčinění ve slovech apoštola Pavla ku Korintským: "Osvědčením v této pomocné službě přispěli jste k oslavě Boha v evangeliu Kristovu, jehož vyznáváte a upřímně sdílíte se všemi; oni se modlí za vás pro nesmírnou milost Boží, která je na vás patrná. Díky Bohu za Jeho nevýslovný dar!" 2.Kor. 9.

Končí náš milý časopis

V posledních letech mnohé naše české a slovenské časopisy v USA zanikly. A v september-október čísla Kř. Listů a Hus. Lidu čítali sme smutnou zprávu, že i tento milý evangelický čili protestantský měsíčník ide budúcim čísлом zakončiť svoj užitočný život.

Nám, ktorí sme časopis po mnohé roky, ba téměř celý život radi čítali a z neho duchovnú posilu čerpali, príde teskno a žiaľ okolo srdca nad jeho zánikom. Avšak vieme príčiny; nedostatok odberateľov a podpory. Starší krajaní umierajú, a mladší nemajú zá-

jem alebo neznajú materinský jazyk.

Avšak oba časopisy vykonali potrebnú, užitočnú prácu. Vďačne spomíname na redaktorov: Dr. V. Losa, Rev. Husak, Rev. Filipi, Rev. Józú Novotného a Rev. J. P. Tattera. A vďační sme i dopisovateľom za jejich články. Oba časopisy prinášali české aj slovenské veci v bratrskom duchu jednoty. Občas boli tu aj dobré anglické články. Iste nejdni čitatelia si ročníky zachovali a budú sa k nim vracat' na milé rozpomienky. Nebohý Rev. Fr. Švacha mal vyše 40. ročníkov zviazaných z Kr. Listov. Ja som ich dostal od jeho vdovy a daroval do Moravian Archives, Bethlehem, Pa., kde ich cenia čo poklad informácie o československých protestantoch v U. S. Amerike. V tých ročníkoch najde sa mnoho zaujímavého a vzácného materiálu.

Či by nebolo možno i ročníky Hus. Lidu takto niekam uložiť, trebas do Moravian Archives? Tu je predsa rekord viery činnosti a obetavosti československých protestantov v USA a v Kanade. Také pramene vyhl'adávať i historikovia.

Oba časopisy budú nám chybovať. Avšak zostanú nám v milej a vďačnej pamäti. Práca v Pánu marná není.

Rev. Andrej Pavel Slabey.

Kanadští bratři a sestry se loučí s K. L. a H. L.

Kanadští členové a přátelé Jednoty čs. Protestantů přijímají se zármutkem zprávu o zániku svého tiskového orgánu Křesťanských Listů a Husova Lidu. Tento časopis byl jim téměř po dobu 25 let pojítkem s bratrskou větví evangeliků čs. původu ve Spojených státech i jinde ve světě. Tato zpráva se nás dotýká tím více, že k zastavení listu dochází právě v jubilejním Husově roce. Vědouce však o potížích, za jakých byl list poslední dobou vydáván, nechceme kritizovat rozhodnutí vydavatelů zastavit další jeho publikaci. Chceme se raději s vděčností ohlídnout zpět. Zvláště ti z našich členů, jimž se dostala první čísla Husova Lidu buď v uprchlických táborech v Německu či v Itálii nebo jinde v Evropě, dovedou s vděčností ocenit co pro ně znamenal Husův Lid po stránce duchovní a často i po stránce hmotné. Byl to časopis, který důstojně re-

presentoval úsilí čs. Sionu v zahraničí. Vzpomínáme s vděčností těch, kdož přispívali svými články i těch, kdož podporovali časopis hmotně. Do první řady patří prof. O. Odložilík a kazatelé Józú Novotný a Přemysl Pitter, do druhé bratr Opie z Chicaga. Uvádíme-li tato jména, nechceme tím zmenšovat práci a podíl ostatních. Musíme se dále ještě zmínit a dlouhých letech trpělivě služby br. kazatele J. P. Tattera jako redaktora.

Zdá se nám, že zánikem Křesťanských Listů a Husova Lidu dochází k dalšímu ochuzení čs. krajaňského života na tomto americkém kontinentě. I když se vzniklá mezera nedá zacelit, chceme vyslovit naději a přání, že alespoň občasně publikace a zprávy v krajaňském tisku ještě na chvíli udrží vědomí příslušnosti k diaspoře, jíž jsou protestantští krajaňé čs. původu. Loučíme se s Křesťanskými Listy a Husovým Lidem u vědomí jejich dobře vykonané práce, která nebyla vykonána nadarmo.

Za torontskou odbočku Národní Jednoty čs. Protestantů v USA a Kanadě,

Jaromír Petříček, předseda.

Na rozloučenou

Křesťanské Listy a Husův Lid tímto číslem přestává vycházet. Jeden v staří 67 let a druhý v mužném věku 26 let.

Byl jsem u kolébky Husova Lidu, který byl založen, jak bylo v prvním čísle napsáno, aby byl *"tribunou, s níž má být slyšen hlas čsl. evangeliků, podrobených vůli Boží a pracujících věrně pro pravdu, svobodu a dobro národa československého v rámci ideálu království Božího."*

Vykonal svou úlohu skvěle. Při zakládání jsme ani nemysleli, že bude tak dlouho žít. Z Boží milosti a za pomoci a spolupráce bratří a sester, nerušeně vycházel i když jsme v posledních letech věděli, že zápasil s finanční tísni.

Československý časopis duchovního obsahu ve Spoj. státech a Kanadě se ani nemůže vydávat bez obětí finančních i osobních.

Pokládám si za čest, že jsem mohl spolupracovat při Husově Lidu, nejdříve v redakční radě, též přispíváním články (hned v prvním čísle článkem o svobodném křesťanském státu) a zprávami. Bez mála šest let jsem byl výkonným redaktorem, po nějaký čas jsme dokonce i administraci měli v na-

šem domově. Zavedli jsme pokladní knihu, též kartoteku a obstarali adresovací stroj. Do té doby jsme psali adresy ručně.

Nechce se nám věřit, že se připravuje již poslední číslo. Víme však, že práce všech bratrů a sester, kteří po léta měli účast při časopisu, nebyla marná. Proslovené slovo v řeči nebo kázání si jen málokdo zapamatuje, avšak k tištěnému slovu se může znovu a znovu vracet.

Vzpomínáme i na Křesťanské Listy. Matka mojí manželky na Moravě dostávala je ještě před první válkou od příbuzného z Ameriky. Každé číslo opatrovala jako oko v hlavě a po nedělních odpoledních se k nim stále vracela. Děti učila básničky z Křesť. Listů. Tištěné slovo má daleko větší význam jako proslovené. Starší čtenáři zvláště milují

Hlasy čtenářů

"S opravdovou lítostí čtu zprávu o zastavení a zániku tohoto tak pěkného a velmi potřebného časopisu. Zdá se mi to neuvěřitelné, že se zde nenajde dosti předplatitelů, aby udrželi tento časopis. Jak často lehkomyslně utrácíme peníze za věci bez ceny a to, co by se mělo udržet zaniká naší nedbalostí . . . S krajanským pozdravem,

J. Nevečeřal."

* * *

"Posílám příspěvek na zachování Křesťanských Listů a Husova Lidu. Prosím, nevzdávejte se práce. Lituji, že jsa v pensí a stár, nemohu poslat více. Prosím ještě jednou, vytrvejte! Zdraví Vás Váš,

B. P. de Dubé.

* * *

"Zánik Křesťanských Listů a Husova Lidu bude velkou ztrátou pro naši věc! Přikládám příspěvek na jejich zachování. Upřímně, Marta Šoltézs."

* * *

"S politováním jsem četl, že v dohledné době náš vzácný časopis bude zastaven. Jest to smutný doklad toho, že naše krajanská větve odumírá. Mladá generace již česky nečte. Zbývá nám jen útěcha, že posláni i snaha Národní jednoty čsl. protestantů v USA a Kanadě nebudou zapomenuty.

Váš, George J. Naxera.

* * *

"Se zarmoucením jsem četl dopis od bratra Repky. Vidím kolem sebe jak nás každým

duchovní čtení a mnohým se po Křesťanských Listech stýská.

Poslední roky jsem do H. L. nepřispíval, nebo mám na starosti časopis "Pravda a Slavná Naděje", co mi zabírá všechn volný čas. Přinášíme v něm duchovní četbu a jestli by někteří čtenáři toužili čísti duchovní čtení v české i slovenské řeči, rádi vám pošleme číslo na ukázkou. Napište na adresu: "Pravda a Slavná Naděje", 5206 W. Strong Stree, Chicago, Illinois 60630, USA.

Je nám líto, že se musíme loučit s Kř. Listy a Husovým Lidem, avšak musíme se podrobit vůli Boží a jako Karafiátovi broučci, když přijde náš čas i poslušně zemřít. Díky Pánu za vše, co bylo skrze Křesť. Listy a Husův Lid vykonáno. J. P. Piroch.

rokem úbývá. Nových příchozích je málo, a nová generace se odcizuje. Ovšem, nemůžeme očekávat, že obětaví bratři jako br. Opie budou časopis z nouze do nouze zachraňovat. — Přesto si nemohu pomoci a hledám možnosti, jak časopis zachovat. Jistě jste již uvažovali o zvýšení předplatného: léta už je stanoveno na dva dolary. Avšak když odběratelé neplatí, pak na výši předplatného asi nezáleží. Váš, Erazim Kohák."

Bro. John Opie,
Treasurer of NUCSP
4800 South Hoyne Avenue
Chicago 9, Illinois
Milý bratře a příteli:

Váš oběžní dopis z 11. srpna ve kterém podáváte svou resignaci z úřadu pokladníka naší Jednoty nás velice zarmoutil.

Víme jak s nemožnými obtížemi a nepřekonatelnými překážkami jste po všecka ta dlouhá léta zápasil, abyste jednotu a časopis udržel nad vodou. Jen tím, že jste obětavě přispíval sám, i vaše manželka, finančně, prací a časem, jste tyto naše poslední evangelické bašty společné práce udržoval při životě. Jak by bylo dále bez Vás?

Nejsem sice žádným funkcionářem Jednoty, ale když jsem četl Váš dopis cítil jsem jak mnoho musí znamenati pro ten stále se menšící zástup bratrů a sester roztroušených po celém světě, jímž je duchovním pojítkem. Prosíme Pána Boha a Vás, abychom hledali společně cesty ku další požehnané činnosti Jednoty, neboť bez Vás si další existenci.

jeji nedovedu představit. Cítím upřímně, že tak zaslouženého a dlouholetého pokladníka si musíme podržeti za každou cenu. Napsal jsem o tom i br. far. Řepkovi, jako před-sedovi Jednoty.

Modlíme se, aby Pán Vám dodával hojnost síly a zdraví, vzácný bratře, jakož i Vaši milé paní. Vaše milé obecenství velice postrádáme, ačkoliv se nám práce v Omaze velmi zamlouvá. Cítíme se zde mezi bratřími a sestrami již jako doma. Těšíme se, že nás někdy zde navštívíte anebo aspoň napíšete několik řádečků. Bůh buď s Vámi, než se sejdem zas,

Dr. Jaroslav Mrázek,
s manželkou.

Milý bratře redaktore:

V posledním čísle Kr. L. a Husova Lidu se dočítáme, že náš milý časopis Husův Lid přestane vycházet. Pro nás, kteří jsme stáli u jeho kolébky, jest to smutná zpráva! Litujeme, že se musíme rozloučit s časopisem, který nám přinášel pěkné čtení a čtenáře pojil v jeden celek. Budou nám scházet pěkná kázání, výklady z české reformace, úvahy bohoslovecké a různé církevní zprávy.

Ztráta Husova Lidu není první. Ztratili jsme Evanjelickou Jednotu, Českou presbyter, naše sjezdy a české bohoslužby. Nenaříkáme — v této nové vlasti se jiného nemůže očekávat. Staří vymírají a mladí, zde narození a vyškolení, dávají přednost anglické řeči.

Když uzavíráme činnost a vycházení Husova Lidu, je naší povinností, abychom vděčně uznali práci redaktora, bratra J. P. Tattera. On se vynasnažil, aby každé číslo pěkně uspořádal, abychom měli zajímavé a poučné čtení. Často měl s vydáváním mnoho starostí a spoustu dopisování. Avšak vše konal rád pro naše čtenáře. — Vzpomínáme i na všechny spolupracovníky, kteří natolik krásného čtení dodávali. Nebudu je jmenovat, mohl bych někoho opomenout a to bych nerád. Děkujeme i jim za jejich laskavou službu.

A co mám říci o našem pokladníkovi John Opie? Tolik roků nám věrně sloužil a staral se o finanční stránku H. L. A jeho manželka, paní Opie, mu pomáhala a pečlivě vedla knihy. Časopis H. L. byl by již dávno přestal vycházet, kdyby br. Opie nebyl doplácet

na jeho vydávání. Za všechnu pomoc a práci mu srdečně děkujeme.

Nyní nám zůstává "Národní jednota čsl. protestantů!" Nesmíme na ni zapomenout, aby mohla i dále konati misijní práci mezi naším lidem! Ku předu, bratři a sestry! —

Se srdečným pozdravem všem, váš
upřímný, Benjamin Marek.

Vážený bratře redaktore,,

Se zármutkem se dovidám, že milý Husův Lid s příštím číslem ukončí svoji publikační historii. Sémě, které však rozsel zanechá nepochybně své světlé stopy v dějinách duchovního života naší národní náboženské obce a bude tak zúčasten na krystalizování tradic země Otců Poutníků za oceánem. Děkuji Vám za Váš zájem, obětavost, s níž jste vedl tento ušlechtilý list.

Upřímně zdravím Vás a Vaši choť,
Karel Hujer.

Dear Mr. Tatter:

Mr. Repka has written me about the issuance of the last copy of Husův Lid. He thought I might want to include a short article. I feel honored, and immediately the message of this periodical through the years reminded me that it certainly served a purpose and was worth all the time and energy.

There is much of excellence that should be said about this interesting periodical, Husův Lid, and I am sorry to learn that we are approaching the pages of the last chapter. The reason? This is understandable with the diminishing list of subscribers who truly needed and appreciated the information and inspiration in their native tongue. We have this consolation that everything about it was worthwhile and served the time and need. As I look back on all the time, effort, energy and dedication of all the officers who served so faithfully the National Union and made Husův Lid available, there is every reason to be thankful. And since change is the law of life, we must accept it and carry on through channels that are available now.

I think of you and your family often, and especially as I saw your name in Husův Lid. It does not seem that it was 6 years last March that death terminated correspondence exchanged between you and

my beloved. His memory is still fresh although the blow is softened. I continue my work as secretary to the chaplains in our Presbyterian-St. Luke's Hospital since 1962, and have other interests in groups in church and community. Daniel continues teaching in Traverse City, Michigan and has 2 little girls, ages 3 years and 9 months.

I cherish the memory of your friendship and wish you and your family my very best.

Mary Stupka.

ROZHLEDY

Vzpomínka na Jindřicha Procházku

Letošního jara byl by se dožil 75 let přední pracovník Bratrské jednoty baptistů její dlouholetý sekretář a ředitel bohosloveckého semináře kazatelské školy Chelického v Praze dr. Jindřich Procházka. Byl jednou z těch výrazných vůdčích osobností čs. baptistického hnutí, které trvale působily na utváření duchovního života menšinové evangelické církve v Československu, především v období prvního státu Čechů a Slováků mezi dvěma válkami. Svou činnost, zejména v emigraci za druhé světové války, zasahoval v úzké spolupráci s americkými krajany v širší okruh ekumenických událostí a do národního života mimocírkevního.

Narodil se v Roudnici nad Labem 2. dubna 1890. Dětství prožil v blízkosti živě věřících rodičů v jižních Čechách, a tento snivý kraj napsal první tahy do básnické duše vnímavého chlapce. Aby umožnili dětem rozvinout své nadání, odcházejí Jindřichovi rodiče do Prahy. Rodina Procházka bydlela v tichém tehdy ještě předměstí Vršovcích a Jindřich navštěvoval na Král. Vinohradech střední školu i nedělní školu v Budečské ulici. Dostalo se mu vzácného vedení a i on brzy přijal Krista za svého vůdce životem, byl pokřtěn a přijat do svazku církve 28. února 1906. Po maturitě studoval filosofii na pražské universitě a v Londýně. Pobyt v Anglii a poznávání tamnějšího života a zbožnosti trvale pak zapůsobily na jeho duchovní vývoj — jak sám vyznal — a usměrnily i dráhu životní. Po válce dokončuje odhodlaně přerušené studie, získává doktorský diplom a rozhoduje se pro povolání učitelské. Již ja-

ko mladý student zajímá se o náboženský život svého národa, o jeho dějiny a jejich velké tvůrce, zvláště Husa, Komenského, o českou reformaci. Vedle svého povolání profesora anglického gymnasia v Praze věnuje se s láskou církevní práci jako kazatel a reformátor Nedělních škol ve smyslu moderních zásad výchovatelských. Svou teoretickou průpravu pro toto průkopnické dílo, k němuž se odborně připravoval studiem náboženské psychologie a výchovy, shrnul v hutné a podnětné knížce *Základy náboženské výchovy* z roku 1927.

Pro své zkušenosti, které získal pak i za pobytu ve Spojených státech (několikerého), a na svých cestách v Evropě, byl povolán k práci ve Svazu Nedělních škol v Československé republice. Ve spolupráci s prof. Adolfem Novotným (autorem *Biblického slovníku*) přispěl tu podstatným dílem k jeho vybudování a k reformě výchovy mládeže, jak je známa dnes, především v mladé unionované církvi československé, a jak se osvědčila i v církvích menších, donedávna státem jen trpěných, u baptistů, metodistů a Jednoty československé. O spojení pokrokových zásad s praktickou výchovou vydávají svědectví zápisy z kvetoucí Nedělní školy, kterou založil při druhém baptistickém sboru na Pankráci, a která byla jeho radostí i chloubou.

Jak se dovedl přiblížit dětem, tak byl oblíbeným kazatelem. Kázal bez mocného patosu, prostými obrazy zvěstoval posluchačům Boží pravdu, jakoby s nimi rozmlouval, v kázání nepolemizoval, nepřemáhal argumenty, ale získával srdce zvláštním kouzlem biblického vyprávění. Některými rysy zdá se připomínat velkého proroka lidskosti Alberta Schweitzera: tou úzkostlivou a posvátnou úctou k životu a lidské osobnosti, k nezadatelné svobodě jedince, která nám mohla připadat někdy až tolstojovsky bezbrannou, ale též onou neokázalou, intimně tichou a jakoby plaše snášenlivou zbožností.

Výchova zajisté není tolik vědou, jako především uměním. Osobnost učitele a jeho umění pedagogické zdála se u doktora Procházky snad namíru zdůrazněna a příliš rozhodující. Nestála však v centru. Daleko více měla být účinným, způsobilým nástrojem.

Dr. Procházka zde byl jakoby předurčen pro své pedagogické kvality k službě neméně důležité a náročné. Hlubokou brázdou vy-

oral práci, jež nejvlastněji náležela církvi, které věnoval své dary a schopnosti — na poli výchovy jejích kazatelů. Seminář, který vedl, stal se významným pomocníkem baptistů českých a slovenských. Svou činnost započal v roce 1921. Vychoval několik desítek mladých pracovníků, kteří se v životě sborovém osvědčili a působili nebo dosud působí v Československu, Polsku, Jugoslávii, Severní a Jižní Americe. Někteří z nich pokračovali ve studiích v Anglii a Americe, někteří přišli z ústavu německých baptistů v Hamburku. Studenti navštěvovali mj. na nově zřízené Husově fakultě přednášky prof. Žilky, Hromádky, Bartoše jako mimořádní posluchači.

Ačkoli dr. Procházka byla z duše cizí každá konfesijní výlučnost, byl uvědomělým baptistou širokých obzorů a nepodceňoval důležitost denominačního uvědomění a jeho ekumenický význam. Roku 1930 vydává Naše zásady, kde o tom píše: "Církevní vědomí podle našeho přesvědčení má vést člena církve k spolupracovní jednotě s církvemi druhými. Tvořivé vědomí církevní je pravým opakem výlučnosti." Krátce před vypuknutím války roku 1939 vycházejí jeho Obrazy z dějin baptistů, které jsou jakoby odkazem do bojů příštích let prodechnuty zásadami náboženské snášenlivosti a pokroku.

Není možno přejít i jen v tomto krátce jubilejním ohlédnutí do života jednoho z vicepresidentů Světového svazu baptistů úsilí dr. Procházky v emigraci za druhé světové války ve Spojených státech, kdy v nespočtu přednášek a článků v krajském i církevním tisku po boku prof. Hromádky a jiných informoval a získával baptistickou veřejnost pro spravedlivou věc daleké a neznámé země za oceánem. Bylo to v době, kdy zvětšil F. D. Roosevelt burcoval americký lid, aby se probral z iluzí mnichovských dohod. — Boj, který Procházka bojoval daleko od své rodiny, jež zůstala v pokořeně vlasti, byl vlastně dramatickým vyvrcholením jeho mírové práce v Čs. odbočce světové aliance pro pěstování mezinárodního přátelství prostřednictvím církví, která za předsednictví prof. Žilky sdružovala a mobilizovala brzy po skončení první vražedné války v Evropě po boku jiných mírových sdružení v Československu všechny evangelické denominace československé, německé i maďarské k účinné

né práci na udržení těžce vykoupeného míru. — Procházka byl celou svou osobností hlasatelem věřící humanity. Jako i jeho staršímu spolubojovníku a příteli prof. V. Králíčkovi základem názoru na život byla lidkost, která má svůj původ a určení v Bohu. Tak moderně — a chceme-li, tedy: liberálně — rozuměl centrální zvěsti Evangelia o Slovu, které bylo od počátku a stalo se tělem, o Slovu kříže. Tak chtěl vyznávat svou víru v Ježíše Krista, Syna Božího, v ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Pána dějin. Málokdo ví, jak hluboce působila například jeho přátele jeho osobní zbožnost. Třeba osvěcena, nesla pečeť výrazně pietistickou, a jeho kritický duch, obtížený mnohými poznáním, jakby v kruhu opět se navracel a s lety nacházel vždy hlubší odpočinutí a bezpečnost duše u té studnice nepřevážené všech božských milostí — v samém srdci Písem.

Takový byl PhDr. Jindřich Procházka. Nebyl theologem v tradičním slova smyslu. Byl však daleko více živou, tvůrčí náboženskou osobností: i náboženským myslitelem a učitelem, i svědkem a vůdcem.

Ve svém snažení setkával se nezdárka s neporozuměním — a kdo ho byl ušetřen? — nechybělo ani nesnášenlivé podezírání, jak nebylo ani jinak možné u muže světového rozhledu v domácím prostředí, ve kterém působil a s kterým se střetával, a které ovšem vykonávalo i na něho svůj vliv. A přece byl milován i respektován, to proto, že bez překážky a nedůvěry dovedl být povznesen láskou trpělivou a odpouštějící, neošemetnou, k církvi i k národu.

Dr. Procházka byl znám širší veřejnosti většinou jako autor anglických slovníků. Byl však také jemně cítícím hudebníkem a umělcem slova nejen jako učitel a vychovatel, ale též jako básník; vládl i štětcem. Spoluredigoval evangelizační časopis baptistický Rozsiewač, který vycházel na Slovensku, a vydával přílohu Nedělní besídka. Podílel se významně na přípravě Bratrských písní, zpěvníků, který vyšel roku 1923, a stal se jednotícím poutem a duchovním pokladem sborů, dosud neoceněným. Nemohly jej nahradit Duchovní písně, které byly sebrány za války americkými krajany. Zpěvník byl vytištěn ve Filadelfii roku 1947 nákladem Konvence čs. baptistů v USA a Kanadě, a z valné části obsahuje písně Procházka upravené nebo

zbásněné. Spolu s K. Vaculíkem vydává ještě doma v roce 1925 sborník 100 duchovních zpěvů pro smíšené sbory Jásavý chvalo zpěv.

Muzejní sbírky Domu smíření, který s velkými osobními obětmi byl vybudován za jeho vedení jako stánek druhého pražského sboru baptistů v Podolí na Topolce — a kam byl přenesen v roce 1928 seminář — budou obohaceny snad jednou o některé jeho výtvarné projevy s biblickými a přírodními náměty, ke kterým se s oblibou vracel ve chvílích oddechu.

Jeho služba církvi, ač mnohostranná, proto přece byla vždy v pravdě ježíšovsky pokorná a tichá. Dávající místa důstojnějším sebe. Jeho odkaz zůstal i zde zářícím příkladem.

Erazim Kohák:

Za Pavlem Tillichem:

Náboženský odkaz

Sedával ve třetí lavici v pravo, proti kazatelně, v evangelickém reformovaném kostelíku v Cambridgi (Kejmbrydži). S brýlemi na pól nosu sledoval čtení písma v německé Bibli a pozorně naslouchal kázání. Tak jsme vidávali každou neděli Pavla Tilliche, tehdy profesora Harvardské university, filosofa a theologa, který svým myšlením pomáhal tvořit novou generaci kazatelů. Nepředstíral: Tillichova osobní víra byla hluboce zakořeněná v Bibli a tradici reformované církve. Od začátku do konce považoval za úkol své theologie předložit tuto víru srozumitelně a aktuálně, jako živou odpověď na existenční otázky dneška.

Otázka a odpověď: Otázka, kterou ústy filosofie a kultury klade lidská existence, a Boží odpověď v Ježíši Kristu, kterou tlumočí theologie a život církve. Otázka a odpověď: to je osa Tillichova theologického myšlení.

Otázka bez odpovědi není otázkou: je zoufalým výkřikem člověka zabředěného v beznaději. Říkali jsme tomu "hřích", ale to je slovo, kterému jsme přestali rozumět. A odpověď bez otázky není odpověď: je pláným zvukem zvonce znějícího. Říkali jsme tomu evangelium, radostné poselství, hříchů odpuštění: ale i to jsou slova, kterým jsme přestali rozumět. Nezměnil se lidský život, a neměnila se milost Boží, ale změnila se slova

Nepřilíhš pevné zdraví dovolilo mu dožít 71 let. Na podzim roku 1961 nás předešel do věčného odpočinku svatých. Na jeho hrob chtěl bych postavit k nedožitým 75. narozeninám učitele a bratra slova modlitby, která napsal daleko od domova, a jimiž vyjádřil svůj stesk a touhu po lepší vlasti:

*Do mého srdce novou píseň vlož,
mou duši zapal novou nadějí,
haluze žití, uschlé v parnu dní
vzkřís novou mizou, květů zvějí.
Stvoř nový svět a na něm nový lid,
lid pastvy Tvé, po pravdě dychtící,
vlast novou dej nám z mrtvých
vzkříšenou,
z ní požehnanou učíš vinici.*

— Artur Jersák.

(Křest'. revue, XXXII, čís. 7, 1965)

— Tillich říkával symboly — kterými člověk chápe svůj život. Církvi zůstala slova, symboly, jež kdysi tlumočily i lidskou otázkou, i Boží odpověď: slova, kterým jsme přestali rozumět. V prázdnotě života vyzněla stará slova církve na prázdno.

Pavel Tillich si vzal za úkol hledat slova, živá slova, kterými by i člověk dvacátého století mohl položit trvalou otázku lidské existence, a slyšet odpověď Boží. Církvi, navyklé opakovat reformační fráze, připadají ta slova nově a cizí. Odcizení, úzkost, moc Bytí, odvaha být — nejsme těm slovům zvyklí. Navykli jsme jiným slovům — hřích, Bůh, spasení: to je jazyk církve. Ale Tillich dobře chápal, že chce-li církev opravdu hlásat slovo Boží, musí mluvit jazykem těch, kterým chce hlásat radostné poselství.

A tak Tillich začíná filosofií, filosofickým rozbořením situace člověka 20. století, jak ji 20. století samo vidí. Vidí tu člověka, kterému málo říká problematika smrti a zmrtvýchvstání, stejně jako středověká problematika hříchu a odpuštění. Trvalou problematikou odcizeného člověka a naděje sledání ve 20. století vidí Tillich v problematice nesmyslnosti a zoufalém hledání smyslu života. Existencialismus, který chápe život beze smyslu a bez naděje, je Tillichovi charakteristickým jevem naší doby. Dokazují to i všichni ti dnešní samozvaní spasitelé: nenabízejí svým věřícím nesmrtelnost nebo odpuštění, nabízejí jim program, poslání, smysl života. Tragedie našeho století je právě v

tom, že každý den samozvaný spasitel najde věřící. Před léty zpívali naši Voskovec a Werich . . . a v takové situaci zazní fanfára: že přišel spásenosný osel, už věříme oslovi, jen když nás ten osel hluchně osloví." Ať je to smysl sebe nesmyslnější: vítězství říše, čistota rasy, diktatura proletariátu nebo budování komunismu — jen aby ten život měl nějaký smysl.

Tillich tu ukazuje, že moderní člověk, přes všecken hluk a ruch moderního života, strašně, zoufale hledá spasitele. Ale řekněte mu, že "ve hříchu svém milosti Boží v Kristu lačně žádá" — vysměje se vám. Nebude vám rozumět, a nerozumí ani sám sobě. A proto Tillich hledá slova, symboly, kterým moderní člověk rozumí. Mluví o člověku odcizeném, o člověku, který ztratil Boha i svět, a tak i sám sebe. Mluví o člověku, který ztratil odvahu žít. To je i člověk, který hledá spásu: hledá to, co by dalo životu cenu, jak říkal František Langer, "aby byl žít". Hledá ji ve všech těch spásenosných oslech, kteří mu vymněnou za duši nabízejí smysl života. A následuje zklamání: ze spásenosných oslů se vyklubají oslové docela obyčejní. Fanaticismus dovede život utratit na bojištích a na šibenicích, nedovede jej ale zachránit. A tak se moderní člověk obrací sám do sebe: podle existencialistického vzoru, chce být vlastním spasitelem. A zase zklamání: daleko osobnější zklamání. Člověk není spasitelem, bez Boha a bez světa zeje prázdnotou a čpí zápachem generací chyb a omylů. Zůstává mu beznaděje, či snad ještě ta chatrná naděje na spartáka a chatu někde na řece. Ale pro to žít? Pro to žít? Zůstává jen beznaděje.

A co zatím dělá církev, hlasatelka slova Božího? Opakuje fráze. V Bibli se nepíše o nacismu, o koncentracích, o kultu osobnosti, o přestupcích socialistické zákonnosti. A tak prázdnotou beznaděje moderního člověka se rozlehají slova zbožných písní, kterým i ti zpěváci dávno přestali rozumět. Proto Tillich nemluví o hříchu a odpuštění: mluví o otřese do základů, a o síle nového bytí. Klade otázku starou: Pane, jak mohu být spasen? Ale klade i slovy moderního člověka: jak najdu odvahu žít? Žít čistě, opravdově, bez bázně, bez podlézání? Jak najdu odvahu být novým, opravdovým člověkem? Ve světě strašpytlů a podvodníků, jak najdu odvahu,

nebát se a nekrást?

V knižečce "Odvaha být" píše Tillich o této odvaze, že je to odvaha zakořeněná v Bohu, která vyvstane, když Bůh zmizí v pasti života beze smyslu. Není to planý paradox, na jaký si potrpí moderní theologie. Tillich tu čerpá z naší zkušenosti. Ten Pánbíček naší zbožnosti, to není živý Bůh Ježíše Krista. Patří spíš mezi modly samozvaných spasitelů. Stal se zaříkadlem, kterým žehnáme zbraně třetí říše nebo Stalinovou touhu po moci. Zdomácněl. Ale dokud si předstíráme, že Bůh není nic než ten náš domácí nebo politický Pánbíček, nepoznáme síly Boha živého.

Kde tedy hledat Boha? Ci přesněji, kde nás nachází živý Bůh? Tam, říká nám Tillich, kde nás Bůh vždy nacházel, kde na konci svých sil v beznaději volíme o pomoc. Nezjevuje se nám, jak jsme si ho představovali, ctihodný stařec v oblacích či konatel spektakulárních zázraků, které by se hodily na obrazovku televizoru. Jeví se v lidech, ve kterých cítíme jeho sílu, ve kterých spasení je záležitostí každodenního života. Jeví se v lidech, kteří na vzdor všemu dokazují žít čistě, opravdově, bez bázně a bez lži. Jeví se v lidech, kteří se vzdali naděje, že ve světě či v sobě najdou odvahu a sílu žít — a kteří ji na vzdor všemu nalézají. Říkali jsme tomu kdysi, kdysi hrozně dávno, Duch Svatý. Snad jednou zase těm slovům porozumíme. Snad jednou: ale není to dnes. — Dnes vidíme Boha živého, Svatého Ducha v lidech, kteří navzdor všemu dovedou žít v lásce, odvázně a poctivě.

Co tedy s tou tradiční věroukou, která je nám často dražší než milost Boží? Máme ji zahodit? Ježíš řekl, že nepřišel zrušit, ale naplnit Zákon. Tím se řídí i Pavel Tillich: ne zahodit, ale rozumět, opravdu rozumět: ne jen opakovat slova, ale chápat, co ta slova znamenají ve skutečnosti opravdového života. Pochopit především, že přikázání neučiní sobě rytiny platí i o rytinách slovních. Co o Bohu říkáme platí jen potud, pokud naše slova tlumočí opravdovou přítomnost a sílu Boží. Naše slova ztrácí všechnu platnost v okamžiku, kdy začneme považovat slova sama za pravdu. Proto Tillich píše, že všechna lidská slova o Bohu jsou symboly Boží přítomnosti, které platí, dokud je jimi Bůh přítomen, a ztrácí platnost, když

přítomnost Boží zastírají.

To platí o věrouce, i o Bibli. Tillich byl písmák, z tradice reformovaných písmáků. Ale i o Bibli chápal, že je slovem Božím jen potud, pokud je jí Bůh sám přítomen, a stává se modlou, jakmile začneme dávat platnost slovům samým, lidským slovům svatým jen dokud tlumočí Slovo Boží samo. Tillich si vážil tradiční věrouky církve, ale zase proto, že mu byla symbolem a ne náhražkou za Boha živého. Tak chápal i zjevení. Zjevení, to nejsou slova, poučky o Pánu Bohu. Zjevení je sám Kristus, Spasitel, Bůh mezi námi. Zjevení je opravdová přítomnost Boží v lidském životě. Lidé, jichž se dotkla ruka Boží, o tom píší. Píší lidsky, s lidskými chybami: jejich slova se stávají Slovem Božím tím, že i my jimi cítíme, „prožíváme sílu a milost samého Boha.

Tu je konečně význam Tillichova theologického myšlení. V době, kdy v hádkách o slova ztrácíme opravdové pochopení přítomnosti Boží, Tillich nám ukazuje, že výkřik o spásu není omezen na slova vyznání víny — a že Boží odpověď není omezena na slova věrouky. I k člověku 20. století mluví v Ježíši Kristu, a tomu člověku nás Tillich učil hlásat radostné poseství.

DOJMY Z EVROPY

Chattanooga, Tennessee,
dne 7. listopadu, 1965.

Drazí a milovaní přátelé,

Již ode dne našeho návratu do zdejšího našeho domova, kde řeka Tennessee malebnou Mokasinovou zátočinou obtéká horu Lookout, mám stále intenzivně na mysli, abych s vámi na chvíli rozjímal o letošním putování krásnou zahradou Evropy. Vděčně si připomínám vzácné chvíle našeho setkání v tolika krásných místech rodné země v srdci Evropy. Některé chvíle zůstávají v paměti jako nevýslovná vidina krásy a připomínají mi velkolepé panorama himalajských velehor, jež jsem prvně spatřil za úsvitu 23. ledna 1935 za zpěvu XI. rozpravy Bhagavat Gity. Bylo to v určitém směru jedinečné léto.

Jiná léta obyčejně z Chattanooga jsme jeli do Nového Yorku omnibusem, letos však i tuto část letecky. V Novém Yorku je vždy symbolickým úvodem do Evropy zastávka v Henry Street Settlementu, který od minulého století mnoho vykonal pro všemožné emi-

granty hned u samého břehu Atlantiku. Od mé prvé cesty do Nového Yorku je tu jen zbytek rozpadajících brlohů emigrační čtvrtě, ze směsi všech možných národů tu vyrostla nová čtvrť mrakodrapových apartmentů ve stylu 20. století. Vystoupili jsme do 21. poschodí jednoho z těch mrakodrapů, kde přebývá jedna přítelkyně, bývalá misionářka. Je odtamtud úchvatný pohled na metropoli Nového Světa, od paláce Spojených Národů až k proslulé soše Svobody u bývalého ostrůvku emigrantů, Ellisova ostrovu. Jeden evropský emigrant ve svém spise jej pojmenoval „ostrovmem slz“. Pouze před jedním měsícem prezident Spojených Států podepsal zákon právě u této sochy svobody, jímž zrušil bývalý ponižující imigrační zákon, jímž si za léta Amerika velice poškodila neboť hned po I. Světové válce zavedla rasovou diskriminaci evropských obyvatel. Můžete si, drazí přátelé, představit, že se dá o velmi mnohém přemýšlet, když u břehu oceánu pozorujete oceán lidstva; bouře Atlantiku je pouhým úsměvem proti neustálému vření lidských nesrovnalostí od útrob podzemní dráhy až do výšin luxusních apartmentů. Jen z oněch výhledů jsme si uvědomili, že veliký oceán nás dělí od Evropy, pravidelně nočními lety do Evropy nejsme si vědomi toho, co pro dávné Otce Poutníky bylo větší propastí, jež je téměř vzdálenost měsíce.

Bylo to letos ve slunovratové noci, kdy za pouhých 7 hodin jsme se přenesli přes moře a brzy z rána přistáli v Irsku. I v této nejzápadnější části Evropy nás zdraví rodný kontinent — v zahrádce dublinských přátel bohatý koberec chudobinek, které v Americe nikde nerostou. Jaký to rozdíl chudičkého, hospodářsky těžce zápasícího Irska proti prosperujícímu, politizujícímu Američanům irského původu. To nedělají ani ve staré vlasti, když každého roku na den sv. Patrika pochodují po Páté avenue podle mohutné novoyorské katedrály irského patrona. Za našeho pobytu byla zrovna paralyzující generální stávka všech dopravních prostředků. Bylo to velmi výstižným příznakem země velmi pestré historie. Vedle amerických potomků irských emigrantů, poměrně málo turistů zabloudí do těchto nejzápadnějších krajů Evropy, k nimž náš národ se často díval ve snolečném úsilí o svobodu s mnohými sympatiemi. V místech plné historie cesty

obyčejně vedou ke hrobům a v Dublinu je to hrob Jonathana Swifta, pověstného svými Gulliverovými cestami. Dublin má však jedinečnou kuriositu, kostel sv. Mičana, kde návštěvník v podzemní hrobce prastarého kostela. Irsko má dnes to, co je velmi relativním, šalebným pojmem — svobodu, zdá se však, že je jakousi emigrační bránou do Ameriky. Není tu rodiny, která by neměla příbuzných za oceánem. Idyla písňe o osamělé růži výstižně vítá poutníka v tomto nejzápadnějším koutě Evropy do zahrad zašlých století, kdy romantika svobody byla živější skutečností než v době centralizované technologie, kdy antický pojem svobody se stává nevyhnutelnou iluzí.

Úsek letu z irského Dublinu do skotského Edinburku náleží k ojedinělým zážitkům. Jak snadno přelétáme Irské moře a z leteckých výšin vidíme v severském Skotsku jen pusté skály a lesy jen pořádku. Tam někde jsme se přenesli přes ono romantické jezero Loch Lomond, na něž skotský emigrant vzpomíná vždy víc a víc než ten, kdo v jeho krajích si jen těžce dobývá svůj denní chléb. Ty dlouhé zimní noci, spousty sněhu, který odchází až někdy koncem března a jen krátké léto trochu zahřeje. A přece skotští potomci po celé Americe jako Irčané se vždy hrdě hlásí ke svému původu ač dávno zapomeli na těžký zápas svých horalských sedláků a rybářů. Edinburk a jeho Princess Street — jaké eldorado pro Skota stejně jako pro cizího návštěvníka! Cizinec se naučí milovat tento lid i když je uzavřený, nesdílný a snad nehostinný. Jednou nějaký tajemník z Bílého domu ve Washingtonu k adrese do Edinburku napsal Anglie místo Scotland a byla z toho nepříjemná aféra. Ve Skotsku slovo Anglie je stále nevídané, nanejvýš je přijatelné pouze Britanie. Na královské skotské observatoři na Blackford Hill jsme byli zrovna týden před příchodem královny Alžběty a prince Filipa a proto bylo vše skvěle vyparáděné. Klasická hvězdárna je dnes minulostí, hvězdárna v Edinburku jako jiné na světě je dnes vlastně fyzikální laboratoři, která přizpůsobuje observatoř moderním metodám astronomických výzkumů. Jako mnohé jiné observatoře, i edinburská hvězdárna je na značné výšině, odkud se otevírá panorama na celé město. Tane nám na mysli zdejší chmurná minulost neboť co tu bylo zápa-

sů, komplotů a intrik, když se sem do Skotska vedrali jižní angličtí dobyvatelé ještě dříve, než jejich energie našla východisko v kolonizačním rozpínání. Minulost Skotska k nám mluví z každého kouta mohutného hradu, vysoko nad ulicí Princess. Do Skotska přicházejí jižní monarchové obyčejně ve skotských krojích, je to citlivé taktní vystoupení, kterým se lze šetrně přenést přes mnohé rány zašlých staletí. Až jednou bude pro Evropu 'naš 20' věk snem dávné minulosti, také i tu mnoho zajizvených ran bude potřebovat citlivé lékaře neboť historie jen těžce zapomíná. Osudné jsou děje a vývoj současnosti, které zaslepují, a je vždy pramálo těch, kteří vidí a postřehují ze stanoviska věčnosti. Filosof Santyana pravil, že ti, kteří neznají dějin budou potrestáni tím, že je budou znova prožívat.

Ani netušíme, kterak leteckými zastávkami jsme svědky tvořící se nové mentality leteckého věku. Dobývání prostoru, jak je optimisticky nazývá dnešní technolog, nepochybně pomáhá rozšiřovati lidské obzory, i když průměrný občan ve svém podvědomí žije dosud ve věku odvěké mythologie. Myslím totiž na rychlý přenos z Edinburku do Londýna, letos v předvečer noci svatojanské. Londýn mně připomene mnoho vzácných zkušeností z období po I. světové válce, kdy jsem přebýval v tomto tehdy dosud středu britské námořní říše. Jen poměrně v málo letech se tato rozplynula a tak jako kdysi Vídeň bez starého mocnářství po I. světové válce, tak i Londýn bez říše po II. světové válce je pouze povážlivě přerostlým městem se všemi problémy přeorganizované urbanizace. Strand, Fleet Street, Piccadilly — to vše připomíná nejen metropolí nad Temží, ale také daleké kolonie v nejdlehlších končinách světa. Když v květnu 1935 jsem se blížil ke hranicím Tibetu a zastavil se v osadě Gnatong cestou k himalájskému průsmyku Nathu-La ve výši 16,400 stop n.m. (t. j. 5,080 metrů), četl jsem tam na britském hřbitůvku nápis na hrobech v roce 1906 padlých Angličanů "Padl pro krále a pro vlast". Měl jsem tedy v oněch velehorských samotách možnost přemýšlet o tom, kde je ten král, kde je ona vlast? Staré římské legie chránily město Řím na hranicích Skotska a američtí mladíci jsou dnes na stráží na řece Rýnu. Hranice státu jsou tedy také něčím docela

relativním. Ostrovní poloha Anglie však v každém případě má zvláštní zeměpisné podmínky, jež jsou značně rozdílné od ostatního kontinentu. Do Londýna se vracím vždy jako do dávného domova.

Svoboda slova a tisku v Anglii předstihuje i tradici svobod Spojených Států ač tyto jsou zajištěny americkou konstitucí, která má své generační kořeny v anglo-saském domově. Letos bylo obzvlášť pozoruhodné výročí. V červnu tomu bylo 750 let, co byla podepsána Magna Charta Libertatum. Výročí bylo oslavováno nejen v Anglii, ale i v Americe, kde USA vydaly speciální poštovní známku. V červnu 1215 anglický král Jan byl přinucen podepsat jedinečný dokument o zaručení svobod — Magnu Chartu. Stalo se tak na louce Runnymede nedaleko Windsoru. Je to dnes národní historický památník Anglie. Asi čtvrt hektaru této louky byl darován Spojeným Státům, kde se nalézá Kennedyův památník. Vzhledem k naší cestě do střední a východní Evropy bylo náležité, že jsme vykonali pout' na Runnymede u břehu řeky Temže v den 28. června. Ano, nejslavnější mezník v dějinách uznání lidských práv a svobod a přece z dob nejtemnějšího středověku! Když jsme se díval v Britském muzeu na původní kopii tohoto již zažloutlého dokumentu, žasnul jsem nad jeho obsahem. Neštětněkrát v našem věku 20. století byly a jsou porušena práva zaslíbená tímto středověkým právním dokumentem, v němž na příklad 40. článek slavnostně zajišťuje, že "Nikomu neprodáme a nikomu neodcípíme nebo nezadržíme právo a spravedlnost." A což 20. článek, který prohlašuje, že "svobodný člověk může býti trestán jen v přiměřené míře jeho přestupku" a žádný trest mu nemůže odepřít "právo na jeho živobytí." Přímou úžasnou jsou články od 28. do 31., jež zajišťují jeho právo i v době války. Kdybychom však ocenili všechny kapitoly této Listiny lidských práv, již jen 39. kapitola sama o sobě by stačila k zajištění její nehasnoucí velikosti: "Žádný svobodný člověk nebude zatknut nebo uvězněn, zbaven svých práv nebo vlastnictví, nebo znezákoněn a vydán, nebo zbaven jakéhokoliv postavení aniž jakýmkoliv násilím s ním bylo zacházeno vyjma zákonitým soudem jeho rovnoprávných a podle zákona země."

Středověký dokument Magny Charty mně

tanul na mysl, když jsme přistáli v další etapě evropské poutě v Curychu, aby nás odtamtud cesta vedla do Kostnice na Bodamském jezeře ke vzpomínkové slavnosti jeho výročí — 550 let od upálení našeho Mistra z Husince. Slavnost se konala na dvou místech: v historickém Koncilovém domě a u Husova kamene. I když Kostnice je většinou katolická, oficiální pořadatelé zorganizovali podnik s veškerou pietou a zdvořilou pozorností. Velmi dojemné bylo, když v neděli 4. července, za účasti nejméně 750 hostů kostnická Filharmonie zahájila program Smetanovou "Z českých luhů a hajů". Není pochyby, že nejskvěleji promluvil Docent Seibt z mnichovské university; z jeho projevů vyznívalo, jakoby chtěl odčinit to vše, co německé sousedství značilo, v to počítaje i tu nejposlednější ránu spojenou s Mnichovem, která otřásla republikou a celým kulturním světem v roce 1938. U Husova kamene byla pak krásná, intimní schůze krajanů ze Švýcarska, Německa a Francie. Bylo zajímavé porovnávat slavnost 500. výročí v roce 1915, kdy ve Švýcarsku promluvil T. G. Masaryk a ta pravá slavnost se v Praze konati nemohla a je dnes otázkou, co by snesly pěkně obnovené stěny Betlemské kaple, kdyby tam dnes promluvil oslavovaný Mistr Jan z Husince. V době, kdy Hus byl upálen, Magna Charta byla už 200 let starým dokumentem, letos již 750 let uplynulo od slavného zpečetění tohoto dokumentu a dosud zůstává jen zářivým zaslíbením svobodného tisku.

Nevýslovný však byl let 6. července z Curychu do Ruzyně. I z obláčených výšin je něco charakteristického v kráse českých krajin. Někdejší drobná políčka splynula ve větší celky jako kdysi za panských dob. Jen jasně se rysující silnice prozrazují nový věk. Ostatně silnice je první věc, s níž se setkáváme v každé zemi a je to také silnice, která hukotem svých aut a autobusů všude na světě odvála mnoho zjevů do minulosti. Zůstávají však stezky a pěšinky, které v Americe prostě neexistují neboť kultura pěších vycházek v Americe neporovnatelným automobilismem vůbec vymizela. A tak na prvním místě vděčně přemítám o našich vskutku pohádkových toulkách Českým Rájem a krásným Podkrkonoším. Jak nádherné rozhledy údolím karlovarským a což cesta jižními Če-

chami a Šumavou! Nemohlo být nic náležitějšího než naše návštěva v Husinci, v Husově rodném domku! Bylo to vyvrcholení dojmů z kostnických oslav. Od Vyššího Brodu cesta podél Vltavy k Českému Krumlovu a k zámku Hluboká. Která země má na tak malém území tolik pokladů? Z Brna po zahájení Mendelova mezinárodního sympózia do Slavkova, pak historická pokladnice Znojma a Divišovy Přímětice! Cesta Vlárským průsmykem do Trenčanských Teplic do milého, hřejivého domova slovenských bratrských přátel. Ted', když o všem přemítám ve světě a v prostředí, jemuž naše krásné rodné kraje jsou neznámy, tu krása toho všeho, co přišlo do našich cest v té milé zemi uprostřed Evropy stále roste s odstupem času. V Praze, o níž mám tak časté sny po všech letech za oceánem, jsem chodil jejími ulicemi jako ve snu. I když jsem po všech chodnících jít nemohl, byla mi krásná i ve svém šedivění, ba i tím krásnější mezi evropskými městy. Varšava z 85% zničená za II. světové války, dnes nadherně přestavěná, nemohla na mne udělati lepšího dojmu ač by někdo Polákům záviděl. Tím vroucněji jsem přilnul k Praze, zvláště když si připomenu ten jedinečný intimní koncert v zahradě Mozartovy Bertramky. A jediná přednáška na astronomické téma, již jsem měl mít v Praze ve strašnické Betlemské kapli byla tím zajímavější, že v poslední chvíli nějakým úřadem nebyla dovolena. Byly to zvláštní kontrasty: Zatím, co se mně dostalo pozvání od Presidia čs. akademie věd přednáseti při 200-letém výročí Divišova úmrtí, odkudsi z Ústředního výboru České astronomické společnosti při ČSAV byl vyslán cirkulář, který varoval před přednáškami. Bylo to asi proto, že v Karlových Varech na přednášce jsem podal věcný fakt, že v USA je šest dalekohledů, jež jsou větší než největší sovětský dalekohled. Což není možno u nás podati faktuelní informaci tohoto druhu?

Pak přišel 18. srpen a odlet z Ruzyně do Varšavy. Rychlý přelet toho, co kdysi znamenalo zdoluhavou jízdu i expresem dovolil, že ještě téhož dne jsme mohli shlédnout hlavní tepny rekonstruované Varšavy, zvláště kolem Staszicova paláce, sídla Polské akademie věd, která byla hostitelem a organizátorem našeho XI. kongresu Mezinárodní unie dějin a filosofie vědy na Varšavě a v Kra-

kově. Toto hostitelství zajistilo, že jsme byli všude ubytováni v luxusních hotelích, čímž jsme v lidové republice byli nápadně odděleni od lidu a jeho průměrného života. Tímto způsobem všude po světě cestují američtí turisté, kteří takto vidí svět asi jakoby seděli v pohodlném biografu a dívali se na dvou- a trojmetrové obrazy běžící na plátně. Jako "šipková Růženka, z pohádky jsou v zajetí a pozorují iluzi obratných režisérů. Pro nás je však výhodou, že polština není od češtiny moc vzdálená, i když se Lech od Čecha dávno oddálil. Cesty nás vedou po stopách lidských tragedií a tak ihned následujícího dne 19. srpna jsme šli do bývalého varšavského ghetta, jež po povstání v roce 1943 bylo srovnáno se zemí. Je tam dnes moderní Varšava mohutných apartmentů. Považlivý symptom překotné urbanizace, útěku z venkova do měst. Pouze veliký, chmurný pomník připomíná někdejší neuvěřitelné běsnění. Přece však, když v těchto místech čteme nápisy "Lidé bděte!" nebo "Ač mrtví, přece bojují", tu si živě připomínám kontrast nápisu na troskách oltáře v anglickém městě Coventry, který je zachován uvnitř obnovené katedrály: "Father forgive", "Otče odpusť." Ano, jedině v odpuštění můžeme budovati nový svět a tento svět se bude víc a více zaplétati do nových propastí pokud nebude mít odvahu a sílu odpuštění.

Něž začal kongres 24. srpna naši polští hostitelé nás provedli severním Polskem až k Pobaltí do Gdanska a všude především, po stopách Koperníkových, neboť program kongresu byl veden duchem dědictví slavného polského astronoma. Tak ovšem hlavní zastávka byla ve Fromborku, kde Koperník působil 40 let jako kanovník tamnější katedrály a kde také zpracoval své hlavní dílo O pohybu nebeských dráh. Stejně jsme vykonali návštěvu v Koperníkově rodišti, v Toruni, kde se narodil r. 1473. Nesmírně zajímavé jsou ty širé pláně pobalstského Polska, táhla tudy po staletí vojska oběma směry. Slyšeli jsme mnoho o staletých bojích s Teutonskými rytíři asi jako loni v Jugoslavii zase o válkách s Turky. Na těchto cestách poznáme, že pouze Varšava, Gdansk a Gdynia jsou pečlivě restaurovány, na jiná města se jen pomálu dostává a tak je všude mnoho stop z poslední války. Tušíme tu přechodnost budování, když dvě válečná běsnění se tudy

přehnala v našem století. I v době Koperníkově bylo poskrovnu poklidných let a přece z nich vyrostlo neobyčejné dílo duchovní a kulturní revoluce, jež je dalekosáhlejší než nejslavnější vojenské výboje a vítězné pochody celých armád. Jak obdivuhodné je spojení našeho slavného exulanta J. A. Komenského, který od roku 1615 do 1640 ve svém blouzení hořící Evropou s sebou nosil Koperníkův rukopis "De Revolutionibus orbium coelestium" a dvakrát jej uchránil před zničením! Je však stejně pozoruhodné, že Koperníkův heliocentrický názor z biblických důvodů nikdy nepřijal, když velmi horlivě hájil stanovisko geocentrické. Komenského vztah ke Koperníkovi byl předmětem mého pojednání, jež jsem přednesl na kongresu. Rozpředla se dlouhá rozprava, která by neměla konce, kdyby se času dostávalo. Koperníkův rukopis, jako neodcennitelný kulturní poklad byl přes 300 let v Praze v Nosticově knihovně, byl našim národním majetkem a je velmi smutné, že nezodpovědně byl v roce 1953 dán do Polska, kde je dnes nenávratně uložen v Jagiellonské bibliothéce v Krakově.

Kongress dějin a filosofie vědy byl veden ve Varšavě a v Krakově velkorysým způsobem za účasti delegátů z 28 zemí světa. Bylo ovšem mnoho oborů, jež tvořily neobyčejně složitý program na mnoha místech budov nejdříve university varšavské a pak Jagiellonské v Krakově. Ze všech okolností a průběhů programu bylo lze tušit sílu polského nacionalismu. Vedle oficiální odloučenosti režimu od náboženství, je v Polsku neutuchající tradice katolictví. Kněží a jeptišky v jejich úborech jsou všude častým zjevem na veřejných místech a zvony vyzvánějí do stále přeplněných kostelů. Na mariánský svátek 15. srpna se sešlo do Čenstochovy na půl milionu poutníků. Řídič našeho výletního autokaru oficiální kanceláře Orbis měl na okně před sebou obrázek Panny Marie. Něco podobného je jistě pozoruhodným zjevem. — Jak veliký kontrast představují naše zasedání s vědeckými rozpravami, jež svým agnostickým a dokonce otevřeným ateismem prozrazují takový protějšek, o jehož důsledcích si nemůžeme dnes učinit žádnou představu. A tento vliv vědy, zvláště atomické vědy fyzikální, je universální na celém světě. V předvečer ukončení našeho kongresu v Krakově otevřeli výhradně pro náš kongres hrad Wa-

wel a tu si připomínám Královskou kapli — svatyni polského národa, kde přepychové hrobky polských králů předstihují ty, které jsou v londýnském Westminsterském opatství. Ukončení kongresu bylo skutečně jedinečné: Byl to banket pro 1000 účastníků víc než 50 metrů v podzemí, ve Varšavském sále veličských solných dolů u Krakova. Nemohlo být nic bizarnějšího, toho dne 30. srpna, od 3 hod. odpoledne byli jsme v podzemí až do půl 11. hod. v noci a poznali neobyčejná díla umění vytesaná v kamenné soli hornickými umělci. Od 11. stol. se tu dobývala sůl a kolem těchto dolů za staletí se naskládalo mnoho legend a historie s mnoha lidskými osudy. Tedy v tomto obdivuhodném podzemí bylo poslední shromáždění kongresu, který za tři roky bude zasedat v Paříži.

A tak nadešel den 1. září, kdy z Varšavy jsme odlétli do východního Berlína a odtud autokarem do Berlína západního. Tam jsme již zase byli v milém domově přátel, v domově kazatele Muellera, jehož mírumilovnost je skutečně jako ocel v ohni vyzkoušená. V západním Berlíně již není žádných stop po válečných rozvalinách, jen Vilémův Votiv Kirche na Kurfuester Dammu je ponechán v troskách jako odstrašující připomínka nepředstavitelné zkázy bitvy o Berlín z jara 1945. Pověstné hranice v podobě "berlínské zdi" byly však všude kolem nablízko a tak jsme ještě jednou se šli podívat za tuto speciální městskou zeď. Pokud vím, je pouze jedno místo, kudy se dá touto zdí projít, Onomu místu sarkasticky říkají na americké straně "Check Point Charlie". Trvalo nám to skoro hodinu, než jsme ujeli několik metrů klikatým projezdem do východní části. Kdysi pyšný teutonský Berlín — dnes naproti restaurované Humboldtově universitě stojí dosud zříceniny paláce Pruské akademie věd a její bibliothéky stejně jako i rozvaliny Státní opery. Budova reichstagu, již jednou Goering zapálil, stojí na rozhraní obou rozdělených částí a dosud z něho rostou křoviska neboť obě strany se nemají k tomu, aby tento příznak děsné minulosti upravily. Proto jen se smíšenými dojmy se díváme na ukázkovou ulici čili alej Marxovu, kdysi Stalinovu. Triumfální hřbitovní památník ruských obětí bitvy o Berlín v Treptovském parku předstihuje všechny válečné památníky, jaké kdy a kde byly postaveny. V ústřední mohyle, která

znázorňuje jakousi apotheózu válečných obětí je dosud Stalinův citát, oslavující armádu která zachránila evropskou civilizaci. Toto vše připomíná francouzskou tradici, zvláště tu, která se obepíná kolem Napoleona a obráží se v nápisech na imposantní hrobce někdejšího francouzského dobyvatele v Paříži. A to vše je v Berlíně. Kdysi proslulá, živá tepna Unter den Linden zrovna u Brandenburské brány je přetržena a na zdi 20. věku je něco jako z Danteovi Božské komedie "Lasciate ogni speranza voi ch'entrate!"

Když jsme proto 3. září letěli dále k evropskému západu a po dvou měsících se zase ocitli ve světě otevřené společnosti a přistáli v Kolíně nad Rýnem, nelze v několika řádcích tohoto dopisu vystihnouti všechny dojmy. Milá přítelkyně a hostitelka nás čekala na letišti a zavezla do svého domova, asi 200 let starého mlýna, nějakých 30 km. od Kolína, v překrásném porýnském Bergisch Landu. Ó, ano, také ne moc daleko od rodiště Tomáše Kempenského, onoho středověkého napodobitele Kristova. V síni starého mlýna je obraz rodokmenu Kotthausů, který se traduje až do r. 1490, častý to zjev v tomto Porýní. V neděli 5. září nás zavezla do cisterciáckého kláštera, kde protestanti a katolíci se podílí na stejné katedrále v osamělém lesním údolí. Byla postavena v roce 1220 v tomto malebném Wupperthalu. Po tom všem, co jsme zažili, byly to chvíle neporovnatelné idylly, kus té romantické minulosti, která je neodvolatelně více a více odváta hřmotnou disharmonií technologického a atomového věku. A do této pohádkové samoty za námi přijel můj bývalý student z university chattanoogské, dnes právník ve Wiesbadenu. Nejdříve jsme se zastavili v Kolíně, kde nás upoutaly dvě věci: úplně restaurovaná katedrála, kterou jsme poslední viděli v roce 1954 ještě značně porušenou a pak blízké zbytky starořímského Pretoria, kdy se Kolín nazýval Colonia Agrippinensis. Nemohlo býti nic případnějšího pro poslední chvíle na evropském kontinentě. Nálety za II. světové války pomohly objevit starořímský Kolín. Již tehdy tu byla stráž na Rýně, byla to jen jiná mocnost, jiná mluva a poněkud jiná civilizace. Dnes jsou tu mládenci z krajů za oceánem a stále někdo někoho hlídá a každý slibuje, že ty pozemské problémy vyřeší. Zbraně jsou stále hrozebnější a

zkázonosnější a přece stále člověka vězní politické hranice čili hranice lidské omezenosti; jsou neuvěřitelně vysoké zdi, jež stavěli již staří Babyloňané kolem svých měst v otevřených rovinách širých plání Mezopotamie, jak jsem poznal cestou do Indie. — 7. září byl den našeho odletu z frankfurtského letiště. Z lidského oceánu eurasijského poloostrova, z nesmírného panoramatu dějin staletí, od nespočetných bitevních polí a také ze zátiší, v nichž vyrůstali snilkové ghetta a kající světci, jejichž smírcí hlas neustává v soumraku atomového věku — v důvěře, jež v uzávěru všech dění nikdy nepochybuje — v tomto rozjímání se obzor pod námi šířil až poslední stopy Irska a Skotska splynuly s Atlantickým oceánem. Ve vděčnosti vysílali jsme pozdravy všem milujícím a milovaným v tomto krásném světě, v pohádkové zahradě Evropy.

Uzavírám písemnou formu tohoto listu, avšak tam, kde je nepsaný je bez konce. V tomto měsíci listopadu, ve čtvrtek dne 25., je svátek Dne Děkuvzdání. Pro nás bude tím památnější až budeme na všechny vroucně vzpomínati. Pak již brzy přijdou svátky a tu odvěká tradice zrození Prince Míru zase roznítí kající touhu po usmíření a i když není z tohoto světa neboť babylonská věž politikářů mír nepřipraví, nikdy ani stín pochyby mne nepostihne, že jsou na tomto světě uslechtilí lidé zlatých srdcí, ale jdou světem tíše co Stavitelé Tvého chrámu . . . V této nepochybné důvěře vroucně za nás oba zdravím vás a v duchu objímám,

Váš vždy v lásce a vděčnosti oddaný,

Karel Hujer.

Dr. Andrej Slabey:

ŠTEFÁNIK A BIBLIA

Keď bol Milan Štefánik mladý student v Prahe pribrali sa jeho veriaci evanjelici lutheráni na Slovensku tlačit' nové vydanie českej Biblie. S tým bol veľký náklad, lebo to je veľká hrubá kniha Starého i Nového Zákona s Apokryfami, s predmluvou a s rozličnými vysvetľovkami a prídavkami na konci. Mám výtisk teže Bible a tu podávam jej titul.

"BIBLIA SACRA. (Latinsky.) To jest Biblí Svatá aneb všecka Svatá Písma Starého i Nového Zákona dle jubilejní Bibli Páně Kralické z léta Páně 1863 opět vydaná. V

Litpovskom Sv. Mikuláši. Nákladem spolku "Tranoscius" 1899. Tiskem Karla Salvy v Lipt. Ružomberku, 1899."

Z Predmluvy citujem doslovné aspoň prvý paragraf: "Posledný raz vydané bolo w našej československej(!) reči celé Písmo Swaté, swatá Biblia i s apokryfickými knihami, roku Pána 1863 na tisícročnú pamiatku obrátenia Slowanow na wieru kresťanskú; preto sa toto vydanie menuje jubilejnou Bibliou." — Pretože sa táto vydanie rozpredalo a boli poptávky na novú celú Bibliu, pribral sa p. Karol Salva zbierať prihlášky a predplatky na toto vydanie. Tých sa nasbieralo až 2085 a jich mená sú uvedené na konci tejto Biblie. V rodniku Štefánikovým, v Košariskách, kde bol jeho otec evang. farárom prihlásilo sa 22 predplatníkov a medzi nimi je udaný i syn Milan Štefánik, technik.

Z Ameriky sa prihlásilo lenom 19 a to: F. A. Kail z Connellsville 3 výtisky; z Chicago slovenská cirkev (nie 'sbor') a Lad. Boor, farár 2; najviac, až 14 predplatili si naši lutheráni a kalvíni v Mt. Carmel, Pa.

Zachovali sa zprávy o tom ako Milan Štefánik bol hrdý na túto Bibliu, v nej čítal a rad ju ukazoval čo vzácnu knihu vo svojej chudobnej študentskej izbičke v Prahe svojim českým priateľom so slovami: "Poďivajte sa, bratia Češi, my Slováci sme zanevreli na český jazyk. Hľa, jaké drahé vydanie slávnej Biblie Kráľické sme vytiskli i pri našej chudobe!"

Niektorí Češi ho obdivovali, že on, učený človek verí a miluje Bibliu.

Neviem čo bola cena té Biblie, ale Rev. Pavel Kubík mi povedal, že on si kúpil tú Bibliu tu v U.S.A. pred 50 rokmi za \$5.00. To boli vtedy veľké peniaze. Dnes by sme platili hodne viac, a stálo by zato. Táto Biblia má poučnú Predmluvu s prehľadom histórie Kráľické Biblie. Obsahuje i Apokryfi a na konci má slovník českých i slovenských slov i soznam predplatníkov na toto vydanie.

Krátké dějiny amerického cowboye

Narodil se na východě, jezdil na maurském koni, převzal své obyčeje od Mexičanů a stal se legendou. Jeho světoznámé jméno: americký cowboy.

Dnešní cowboy je dost často muž s vysokéškolským vzděláním. Dozírá na elektrické ploty z malého letadla. Najdete ho ve floridských Everglades, na rančích u Filadelfie, na travnatých pozemcích Long Island. Je kapitalistou.

"Cowboy" — jak slovo, tak i zaměstnání datují se z doby dávno před rokem 1776. Červený a černý skot pásal se a obecním majetku u Jamestownu, ve Virginii, a v puritánském Massachusetts již roku 1635. O dvalet let později, čili více nežli před třemi sty lety, otužili muži hnali dobytek do Bostonu ze Springfieldu na řece Connecticut, z míst, která byla tehdejší dobou výspou na "dalekém západě."

Ačkoli Angličané a Skotové užívali slov "cowherd" nebo "drover", termín "cowboy" užíval se v koloniích již kolem roku 1670. Je možné, že ho sem zanesli Irové, v jejichž baladách objevuje se již před tisíci lety.

Domácí dobytek objevuje se na půdě Nového světa již půldruhého století před rokem 1670. Malý skot s ostrými rohy a čistokrevní koně přišly z Mexika se španělskými dobyvateli během třiceti let po spatření břehu Ameriky Kolumbem. Badatel Francisco Coronado rozšířil je severně od Rio Grande roku 1540.

Rozsáhlé španělské haciendy znamenaly rozšíření skotu na sever po travnatých pláních Mexika. Dobytek žil na svobodě a rychle se množil. Polodivocí "vaqueros", obdobní americkým cowboyům, schytávali telata a vpalovali nebo vřezávali jim značky majitelů. Od těchto mexických vaqueros vyučili se řemeslu angličtí a skotští hraničáři, zatoulavší se do končin dnešního Texasu. Jejich majetek na kopytech, jejich nástroje, ba i jejich terminologie byly původu Mexického. Mezi označením stačí se zmínit o slovech, jako jsou mustang, sombrero, poncho, corral, bronco, adobe, vigilante, vamoose stampede.

Na texasský dobytek nebylo však odbytu. Trh naň byl příliš vzdálen. Stáda stále rostla. A pak přišel rok úprku na západ, rok 1849, rok objevu zlata v Kalifornii. Nejprve kryté vozy, po nich železnice. Koncem občanské války pronikla železnice na západ do Kansasu, a texasská stáda počala se pohybovat na sever k nejbližší železniční stanici. Přes Red River, v oblacích prachu, za hlasného pohá-

nění otužilých, se sedly takřka srostlých cowboyů pohybovala se nepřehledná stáda skotu s dlouhmi rohy.

Zaplavovala kansasská města Abilene, Ellsworth, Newton, Wichita a Dodge City. Jiná stáda putovala na sever, sledující Long Trail do zelených pastvin Wyomingu, do Montany a až do kanadské provincie Alberty. Na západě dospěla Nového Mexika, Arizony, ba i Nevady. A s nimi a jejich pohaněči přenášel se i texasský způsob života.

Národním hrdinou stal se však americký cowboy teprve před necelými sto lety, ač jeho existence na této pevnině pácí se na dobu čtyřnásobnou. Jeho dlouhorohý skot takřka vymřel. Na jeho místo nastoupila plemena Hereford s bílou srstí na hlavě, černý, lesklý Angus, krátkorohý tur — vesměs dobytek mírnější, masitější, člověku užitečnější. A také z cowboye stal se člověk mírnější. ACNS.

Z našeho Siona a odjinud

9. října t. r. skonal v Kalifornii br. far. Stuart S. Pratt. Bylo mu 65 roků. Br. Pratt jest znám našim lidem z jeho dlouholeté práce v Chicagu, kde sloužil řadu let jako farář ve Warren Park Presbyterian Church. Br. Pratt měl živý zájem o věci týkající se záležitostí našeho lidu. V Československu byl několikrát. Posledně v r. 1946, kdy tam byl poslán presbyterní církví spolu s br. J. P. Tatterem, aby tam vypomáhali evangelickým církvím a prostředkovali styk po válce se zahraničím. V červenci t. r. br. Pratt vedl výpravu turistů do Evropy a plánoval navštívit i Československo. Nedočkal se toho, protože v Římě byl stížen srdečním záchvatem a po více jak dvouměsíčním pobytu v nemocnici v Římě, byl 23. září letecky dopraven do San Francisca. — Pohřeb se konal 12. října v North Highlands v Kalifornii.

Z Československa nás došly zprávy o úmrtí tří věrných pracovníků v českobratrské církvi evangelické. Jsou to bratři: Ing. Boh. Bareš, církevní architekt, který po mnoho let řídil stavby a přestavby evang. kostelů. Br. Bareš zemřel v poměrně nízkém věku pouhých 59 let. V Rokycanech zemřel byv. farář na Vinohradech, Bedřich Jerie. Br. Jerie tam žil na odpočinku u své provdané dcery. Br. Jeriovi bylo 81 let. V Hradci Krá-

lově zemřel v listopadu, po dlouhé nemoci, byv. starší a místokurátor hradecké evangelické církve, br. Samuel Jarkovský, otec manželky redaktora Husova Lidu. Br. Jarkovskému bylo 79 let.

Mezi redaktory a pravidelnými pisateli Husova Lidu byl po mnohá léta br. Józsa Novotný. Doufali jsme, že i on nám bude moci zaslat článek na rozloučenou. Od jeho manželky jsme se však dověděli, že zdravotní stav br. Novotného mu nedovolí žádaný článek napsat. Litujeme toho velice a jistě i ostatní čtenáři sdílí s námi naši lítost. Bratru Novotnému vyslovujeme náš dík za minulou pomoc a spolupráci a vyprošujeme mu od Pána Boha ochranu a požehnání ve dnech zkoušek.

SLOVA HUSOVA

Učitel a rádce žáků. — Napomínám tě v Pánu, aby ses Boha bál a přikázání jeho zachovával. Pamatuji, že jsem tě od tvé mladosti učil sloužit Kristu Ježíši a kterak bych tě byl rád jednoho dne naučil tomu, co jsem věděl.

Víš také, že jsem zatracoval lakotu a nepořádaný život duchovních, začez trpím pronásledování, jež se proti mne brzy dovrší. A nebojím se býti hanoben pro jméno Ježíše Krista.

Prosím tě také srdečně, abys nedychtil po obrocích. Budeš-li však přece povolán k farářství, starej se o čest Boží, spásu duší a práci, ne o držení sviň nebo polností.

A poněvadž jsi od své mladosti znamenitě poznal mé kazatelství i veřejné chování, nemám zapotřebí psátí ti více, ale prosím tě pro milosrdenství Ježíše Krista, abys mne nenásledoval v žádné leskomyslnosti, kterou jsi na mně viděl.

Mistru Martinovi, 1414.

—o—

Napomenutí kazatelům. — Buď pilný v kázání evangelia a čin dílo horlivého evangelisty. Nezanedbávej svého povolání a pracuj jako dobrý rytíř Kristův. Předně zbožně a svatě žij, potom věrně a pravdivě uč. Jiným buď příkladem v dobrém díle, abys nebyl haněn v řeči. Každ vytrvale, ale krátce s užitekem, s rozvázným porozuměním Písmu svatému. Jednomu knězi, 1414.

DARY NA HUSŮV LID DOŠLÉ

DO 4. PROSINCE, 1965

Mrs. Anna Yukl, Silver Lake, Minn. na práci Jednoty	\$10.00
Mission Circle Congr. Church, Silver Lake, Minn. (Mrs. Yukl, Treas.)	10.00
Frank Tera, Elmhurst, New York, dar	10.00
Fr. Slama, Wagner, S. D., dar	10.00
Stepan Bezdecny, Sanger, Calif., dar	5.00
Bedrich Opocensky, Dominion City, Man., Canada, dar	5.00
Mrs. Margaret Schneider, Tampa, Florida, dar	10.00
A. Kuchar, Toronto, Ont., Canada	20.00
Dr. Jan Kukral, Chicago, Illinois	5.00
A. Hefner, Woodland, Calif.	5.00
Mrs. Bessi Eimer, Melvindale, Mich. ..	2.54
Mrs. Jos. A. Stefko, Johnson City, N.Y. ..	5.00
Mrs. J. K. Chmel, Uxbridge, Ont., Can. ..	20.00
Josef Petr, White River, So. Dak.	10.00
Mrs. Cleve Berry, White River, S. D.	5.00
Frank Pecena, Dime Box, Texas	6.00
Mrs. Mary Simecek, Rowena, Texas	8.00
Mrs. Marie F. Muska, Long Island City, New York	10.00
Rev. K. O. Zavadil, Lincoln, Neb.	6.00
Jan Petruška, Chicago, Illinois	6.00
Mrs. Anna Kolar, Omaha, Nebr.	5.00
Michael Mraz, Turtle Creek, Pa.	4.00
Mrs. Elizabeth Hytrcek, Gibsonia, Pa.	2.00
Oldrich Styblo, Toronto, Ont., Can.	25.00
Chas. Holoubek, New York, N. Y.	5.00
John Hura, Glassport, Pa.	\$5.00
James Sklenar, Ceresco, Neb.	10.00
Mrs. S. Krska, Binghamton, N. Y.	4.00
Vlad. Rodovsky, Kansas City	20.00
S díky přijal John Opie, pokladník Jed- noty, 4800 So. Hoyne Ave., Chicago, Illinois 60609.	

Josef A. Barton:

AN EVALUATION OF OUR EFFORT

The notice comes that Křesťanské Listy-Husův Lid will no longer be published, by neither the National Union of Czechoslovak Protestants nor under other auspices. This makes us pause and consider. I consider my file of Husův Lid and remember that the publication served as a vital link and a sounding board.

As a link, it helped keep in touch with each other, and each other's thoughts and laments, those who felt the disastrous and

devastating pressures of the totalitarianism of the right, which was Nazism. Then it became the same kind of link and sustainer for those who felt a similar totally unsatisfactory and unacceptable pressure from the totalitarianism of the left under Communism.

In this span of one generation, with the pressures of two extremes, there had to be a "sounding board". Husův Lid played that role. And it did its job well. The fact that Křesťanské Listy was absorbed tended to serve as a judgment and indicator that there would come a time when its life might come to a close, also. And now the time has come.

This is not a judgment on its failure to do its appointed duty. It is rather an indication of having served as a sustaining power in an unplanned and unpremeditated physical transplanting of souls that had a chance to escape a spiritual and philosophical degradation.

As one nurtured by parents who kept a close communion with all these questions and problems, after having left for the New World in days before World War I, I am truly grateful for the insight given me through the pages of Husův Lid, and lately Husův Lid-Křesťanské Listy. The publication was a success in its appointed purpose.

I am certain that there are others who, Americans like myself, lived vicariously through the tragedies reflected in the feelings expressed by those many who put them into writing on the pages of Husův Lid. This inspired in me a greater compassion for my fellowmen in our common world-wide tragedies.

It was a privilege to serve with many in the efforts undertaken by the National Union of Czechoslovak Protestants, even as president of the organization, however inadequate my capabilities may have been my capabilities may have been for the task.

Now you continue as the "leaven" of which Jesus spoke. We helped through Husův Lid to keep the "leaven" from dying, and now it must serve in many and various surroundings where it has come to rest.

May the Lord sustain you, wherever you may be, so that "Truth Shall Prevail."

Josef A. Barton, Taylor, Texas.